

Torsdagen den  
31 mars 1977

## Torsdagen den 31 mars

Kl. 19.30

---

*Folkpensioner,  
m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1 Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1976/77:19 med anledning av propositionen 1976/77:100 i vad avser vissa anslag för budgetåret 1977/78 till allmän försäkring m. m. jämte motioner.

### *Punkten 1*

Utskottets hemställan bifölls.

### *Punkten 2*

#### **Folkpensioner, m. m.**

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 8 (socialdepartementet) under punkten B 4 (s. 42–46) föreslagit riksdagen att till folkpensioner för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 20 250 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1976/77:136 av herr Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes

1. att riksdagen hos riks försäkringsverket begärde utarbetande av enhetliga regler för utbetalning av vårdbidrag och beskattning av dessa,
2. att vårdbidragen till föräldrar med svårt handikappat barn höjdes till en summa motsvarande 30 000 kr.,

1976/77:184 av herr Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes

1. att riksdagen uttalade att pensionsförbättringarna för landets pensionärer som målsättning borde ha en höjning av utgående pensionsförmåner till 65 % av den genomsnittliga industriarbetarinkomsten,
2. att riksdagen beslutade att i syfte att mildra eftersläpningen av kompensationen för inträffade prisstegringar nuvarande regler ändrades så att basbeloppet omräknades då den inträffade förändringen av det allmänna prisläget uppgick till 2 % mot f. n. 3 % och att anta av motionärerna framlagt förslag till ändring i 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring,
3. att riksdagen beslutade att från och med 1 januari 1978 grundpensionen för ensamstående skulle höjas från f. n. 95 till 99 % av basbeloppet och från 77,5 till 84,5 % av basbeloppet för vardera av två pensionsberättigade makar och att anta av motionärerna framlagt förslag till ändring i 5 kap. 2 § lagen om allmän försäkring,

1976/77:254 av herr Larsson i Vänersborg m. fl. (s),

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Folkpensioner,  
m. m.*

- 1976/77:345 av herr Gahrton (fp), vari hemställdt
1. att riksdagen begärde att regeringen skulle låta pensionärsorganisationerna få representation i indexnämnden,
  2. att riksdagen begärde att regeringen vidtog åtgärder för att garantera pensionärerna medverkan vid fördelningen av folkhushållets tillgångar,
  3. att riksdagen beslutade överlämna motionen i övrigt till pensionskommittén och 1972 års skatteutredning,

1976/77:349 av fru Hörnlund m. fl. (s),

- 1976/77:465 av herr Werner m. fl. (vpk), vari hemställdt,
1. att riksdagen beslutade uttala att en ändring av reglerna enligt lagen om hustrutillägg och kommunala bostadstillägg skulle företas, innebärande att det avdragsfria beloppet uppräknades för ensamstående pensionär till 4 000 kr. samt för ett pensionärspar till 6 000 kr.,
  2. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om att förslag enligt ovan snarast utarbetades och förelades riksdagen för beslut.

1976/77:677 av fru Andrén (fp) och herr Molin (fp),

1976/77:682 av fru Håvik (s) och fru Hörnlund (s),

1976/77:688 av herrar Nilsson i Kristianstad (s) och Johansson i Jönköping (s),

1976/77:695 av herr Ringaby m. fl. (m),

1976/77:1071 av fru Ahrlund (fp) och fru Fränkel (fp),

1976/77:1074 av herrar Börjesson i Falköping (c) och Polstam (c),

1976/77:1076 av herr Börjesson i Falköping m. fl. (c), vari hemställdt att riksdagen gav regeringen till känna vad i motionen anförts om slopande av inkomstprövningen av änkepension inom folkpensioneringen, och

1976/77:1298 av herr Palme m. fl. (s), såvitt nu var i fråga (yrkandet 1).

Utskottet hemställde

1. beträffande uppräknings av folkpensionens grundbelopp att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:184, yrkandet 3,
2. beträffande uttalande om folkpensionerna att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:184, yrkandet 1,
3. beträffande plan för jämställdhet mellan gifta och ogifta i folkpensionshänseende att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1071,

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Folkpensioner,  
m. m.*

4. beträffande omräkning av basbeloppet att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:184, yrkandet 2,
5. beträffande representation för pensionärsorganisationerna i den s. k. indexnämnden m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:345, yrkandena 1 och 2,
6. beträffande standardsäkring och beskattning av folkpensionen att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:345, yrkandet 3,
7. beträffande inkomstprövning av änkepension att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1076,
8. beträffande inkomstprövningen av kommunalt bostadstillägg att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:465,
9. beträffande vårdbidrag att riksdagen skulle avslå motionerna 1976/77:136 och 1976/77:682,
10. beträffande bidragsförskott i vissa fall att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:349,
11. beträffande handikappersättning att riksdagen skulle avslå motionerna 1976/77:254, 1976/77:677, 1976/77:688, 1976/77:695, 1976/77:1074 och 1976/77:1298, yrkandet 1,
12. att riksdagen med bifall till regeringens under punkten B 4 framlagda förslag till Folkpensioner för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 20 250 000 000 kr.

Reservation hade avgivits beträffande representation för pensionärsorganisationerna i den s. k. indexnämnden m. m. av fröken Bergström (fp) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till yrkandet 1 och med avslag på yrkandet 2 i motionen 1976/77:345 hos regeringen begärde att pensionärsorganisationerna skulle erhålla representation i indexnämnden vid statistiska centralbyrån.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herr Karlsson i Ronneby, fru Håvik samt herrar Marcusson, Nilsson i Kristianstad, Nilsson i Norrköping och Larsson i Vänersborg (samtliga s).

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! I dessa dagar är de stora arbetsmarknadsorganisationerna invecklade i en hård kamp om det ekonomiska utrymmet. Bl. a. spelar kompensationer för prisökningar en väsentlig roll i avtalsrörelsen. De människor som blir berörda av prisökningarna, som får sin köpkraft minskad genom prisökningarna, medverkar själva i arbetet för att få kompensation. Men en mycket stor grupp i samhället står maktlös inför prisökningarnas härjningar – det är 1,8 miljoner pensionärer. Visserligen har vi i dagarna kunnat läsa i tidningarna om pensionshöjningar som ett resultat av det index som i teorin skall följa prisökningarna och som nu har utlösts. Fyra fem tionde mer i månaden får pensionären, och det är i och för sig gott och väl. Men för att ta ett exempel så kunde vi

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Folkpensioner,  
m. m.*

i går i tidningarna läsa att en central vara i varje svenskt hushåll, nämligen kaffet, går upp med ytterligare 6 kr. per kilogram tisdagen efter påsk. Det betyder en höjning med i runda tal 15 % av kaffepriset, eller flera gånger mer än vad det allmänna konsumentprisindexet har gått upp. På samma sätt är det med en mängd andra varor. Visst belastas vi alla av prisökningarnas problem, men det är endast folkpensionärerna som inte bara har sina utgifter utan också sina inkomster direkt sammankopplade med prishöjningarna. Därför är det ganska viktigt för dem hur den sammankopplingen sker.

I dag är det den s. k. indexnämnden som i huvudsak sköter utformningen av sammankopplingen mellan prisökningarna och folkpensionärernas inkomster. Där finns representanter för konsumentverket, KF, Jordbrukets utredningsinstitut, Sveriges köpmannaförbund, LO, TCO, SACO/SR m. fl. Men där finns ingen representant för pensionärsorganisationerna. Om denna sammansättning skriver utskottsmajoriteten: "Såvitt utskottet kan bedöma utgör nämndens allsidiga sammansättning en betryggande garanti för att pensionärernas intressen blir vederbörligen beaktade vid nämndens ställningstaganden." Mot den bakgrunden yrkar man avslag på min motion där jag bl. a. har yrkat just representation för pensionärsorganisationerna i indexnämnden.

Herr talman! Är det inte ett ganska fantastiskt yttrande från utskottsmajoriteten? Man säger, utan ett ords motivering, att en stor samhällsgrupps intressen vederbörligen förutsätts bli beaktade i ett beslutsorgan till vilket de själva inte betraktas som värdiga att utse representanter. Det är som om det gällde barn, som om det gällde djur som man självklart utgår ifrån skall få sina intressen företrädda av andra grupperingar, av andra beslutsfattare än dem som de själva skulle kunna utse. Det gäller ändå nästan en femtedel av landets befolkning som av majoriteten i utskottet inte betraktas som fullmyndig nog att utse egna representanter i ett beslutsorgan som är centralt för utvecklingen av deras inkomster.

Det finns, jag skulle nästan vilja säga självklart, en reservation i den här frågan från folkpartiet. Vår representant i utskottet yrkar i detta avseende bifall till motionen, vilket alltså innebär att pensionärsorganisationerna skulle få utse representanter i indexnämnden. Jag yrkar bifall till den reservationen.

Herr FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Från vänsterpartiet kommunisternas sida bestrider vi inte att det materiella läget för landets folkpensionärer jämfört med tidigare förhållanden undergått förbättringar – fattas bara annat!

Vi hävdar emellertid att dessa förbättringar är absolut otillräckliga, och vi hävdar dessutom – och det är vi ganska ensamma om i denna kammare – att man måste anlägga en helt annan syn på frågan vilka anspråk på levnadsstandard som måste ställas när det gäller våra pensionärer. Det kan *inte* godkännas att med en rimlig pension skall avses en nivå ett stycke ovanför vad begreppet existensminimum anger. Vi

har försökt att vinna gehör för den bedömningsgrund som den största pensionärsorganisationen i vårt land, PRO, under flera år hävdade, nämligen en viss anpassning till den genomsnittliga industriarbetarinkomsten, vilket har uttryckts genom procentandelen 65 %.

Men från såväl den nuvarande som den förra regeringen vägrar man ingå på denna frågeställning. Under en lång följd av år hänvisades enbart till de årligen med 3 % på basbeloppet uppräknade pensionstillskotten. Något annat fanns inte att hänvisa till. Först från den 1 januari 1975 genomfördes en allmän höjning av grundpensionen. Dessförinnan fick man gå så långt tillbaka som till mitten av 1960-talet för att hitta en höjning.

PRO:s uppskattning för något år sedan löd på att andelen för en pensionär av den genomsnittliga industriarbetarlönen var något mer än 29 %. Beräkningar med samma förutsättningar för 1976 som för 1974 – dvs. inget bostadstillägg för vare sig pensionären eller industriarbetaren – uppvisar som resultat t. o. m. en *minskad* andel av den genomsnittliga industriarbetarinkomsten.

Dagens pensionärer får i ökande grad ATP ovanpå grundpensionen – fastän beloppen i allmänhet ännu är blygsamma. Denna del avräknas dock från pensionstillskotten. Påslaget genom pensionstillskotten är således inte lika med det nominella beloppet för pensionstillskotten. Man kan också uttrycka saken så att pensionärernas ATP som tilläggspension betraktad blir reducerad. Pensionstagare vars ATP överstiger den garantinivå systemet med pensionstillskott avser att erbjuda får inte alls del av de höjningar av dessa tillskott man brukar hänvisa till som bevis för pensionsförbättringar.

Det är alltså fullt befogat att en ny förbättring av grundpensionen genomförs.

Skall pensionärerna kunna nå upp till en höjd andel av den genomsnittliga industriarbetarinkomsten är det fullt befogat att höja grundpensionen. Argumentet i utskottets betänkande att pensionskommittén inom kort kommer med sina överväganden om standardsäkring av pensionssystemet förvånar verkligen. Det kan inte utgöra skäl mot en uppräkning av grundpensionen – framför allt inte därför att vpk-motionen också förordar ett ytterligare steg på vägen att utjämna olikheterna i pension mellan ensamstående och gifta resp. sammanboende. Utskottet kan inte gå emot det av riksdagen uttalade principiella ställningstagandet till förmån för jämställdhet mellan gifta och ogifta i folkpensionshänseende. Det måste ske etappvis, säger utskottet.

Men vpk har inte yrkat på att full jämställdhet skall genomföras i ett sammanhang. Motionsyrkandet går ut på att nå upp till 84,5 % av basbeloppet för envar gift pensionstagare mot 99 % för ensamstående. Höjningen föreslås bli 4 % för ensamstående men 7 % för vardera av två makar eller sammanboende. Folkpartimotionärerna fru Ahrland och fru Fränkel vill ha en plan, men saknar varje förslag om att nu ta något

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Folkpensioner,  
m. m.*

enda steg på vägen mot att uppnå sådan jämställdhet, alltså att utställa ett löfte.

Vi har en ökande prisstegring, en galopperande inflation. Men för pensionärerna betyder regeln att basbeloppet höjs efter inträdd prisstegring om 3 %. Stannar prishöjningen därunder, riskerar de att höjt basbelopp och därmed kompensation för inträdda prisstegringar kommer med ännu längre mellanrum, dvs. eftersläpning.

En sänkning av procenttalet från 3 % till 2 % skulle innebära en tätare reglering av basbeloppet och en bättre anpassning av de som värdebeständiga utgående pensionsbeloppen till den faktiska prisnivån. Även denna rimliga åtgärd avstyrker utskottet – med hänvisning till en borgerlig motion om en undersökning av pensionärernas konsumtionsmönster. Denna överlämnades till pensionskommittén för behandling, och nu måste resultaten av kommitténs överväganden kring denna i december 1975 väckta motion avvaktas. Man brukar ibland tala om de obotfärdigas förhinder!

Utskottet avstyrker vidare vpk-motionen 465 om en uppräknig av de beloppsgränser för sidoinkomster vid vilka reducering av de kommunala bostadstilläggen får ske. De nuvarande högsta beloppen – 2 000 kr. för ensamstående och 1 500 kr. för gift pensionär – fastställdes år 1969. Att vägra en anpassning till aktuella förhållanden i kostnads- och prishänseende just på detta för landets folkpensionärer så betydelsefulla område är ingenting mindre än en oförsynthet. Att reduktionsfaktorn fr. o. m. den 1 januari 1975 ändrats till en tredjedel gör det ju inte mindre orimligt att behålla de ålderstigna inkomstprövningsgränserna. I en motion 1975/76:2058 av herr Ahlmark m. fl. yrkades också på en höjning av dessa inkomstgränser. Att inte herr Ahlmark när han nu sitter i regeringen begagnat sin möjlighet att uppnå bifall till sitt motionsyrkande tillhör väl de märkligheter som herr Ahlmark står för.

Till sist något om vårdbidragen för handikappade barn.

Det vårdbidrag vi har i dag för dem som i hemmen vårdar handikappade barn är för samhället en billig lösning. Det finns ungefär 11 000 sådana här barn. Vi föreslår i den situation som råder med brist på vårdinstitutioner en höjning från ca 15 000 kr. per år i fullt bidrag till 30 000 kr.

Det kan inte förnekas att det skett förbättringar även på det här området, men det måste vara otillfredsställande att den som vårdar en svårt handikappad i hemmet inte värdesätts för det arbetet. Det går inte att bortse från det faktum att skall man likna detta arbete vid ett annat arbete, vilket som helst, för vilket arbetsgivaravgifter och sjukförsäkringsavgifter utgår utöver lön, ter sig dessa nuvarande 15 000 kr. per år mera som ett hån. Det föreligger trots allt, oavsett vad utskottet anför, en orättvis behandling i skattechänseende. De olika taxeringsnämnderna i landet gör olika bedömningar. Det har vi också påvisat i vår motion. Det är av den anledningen som vi har föreslagit att riksförsäkringsverket skall utarbeta enhetliga regler för utbetalning av vårdbidragen och för beskattningen av desamma.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till motionerna 184 och 465 i deras helhet samt till det nu framlagda särskilda yrkandet att riksdagen med anledning av motionen nr 136 och med avslag på motionen nr 682

1. hos regeringen begär att riksförsäkringsverket får i uppdrag att utarbeta enhetliga regler för utbetalning av vårdbidrag och beskattning av dessa,

2. hos regeringen begär förslag om höjning av vårdbidraget till föräldrar med svårt handikappat barn till en summa motsvarande 30 000 kr.

Fru HÄVIK (s):

Herr talman! Herr Gahrtons inlägg skall jag här inte på något sätt bemöta. Jag vill säga det inledningsvis, så herr Gahrton inte tror att det glöms bort. Herr Karlsson i Ronneby kommer senare under debatten att ta upp den frågan.

Jag skall inledningsvis rikta mig något till herr Franzén. Vi vet alla att pensionerna är värdesäkrade genom anknytningen till basbeloppet. Däremot har pensionskommittén fått i uppdrag att utreda frågan om pensionernas standardsäkring. Det är ett känt faktum att kommittén inom kort kommer att redovisa sina överväganden i ett betänkande. Det skulle inte vara klokt att rusa ut och fatta ett beslut innan vi sett resultatet av pensionskommitténs arbete.

När det gäller basbeloppets beräkning är det alldeles riktigt som herr Franzén säger att den frågan ingår i pensionskommitténs uppdrag. Men herr Franzén är kanske något oförsiktig i debatten när han talar om de obotfärdigas förhinder och hänvisar till att pensionskommittén utreder dels frågan om standardsäkringen, dels frågan om pensionärernas konsumtionsmönster och att pensionskommittén därutöver i anledning av en skrivelse från PRO skall titta på hur många procentenheter konsumentprisindex skall stiga innan det ger anledning till en förändring av basbeloppet.

I december 1975 anslöt sig herr Franzéns partikamrat herr Olsson i Stockholm till utskottsmajoriteten och i kammardebatten den 10 december påpekade han att han ansåg det riktigt att pensionskommittén fick detta uppdrag. Nästa gång ärendet var uppe till behandling var i maj 1976. Då fanns inte heller någon reservation från vänsterpartiet kommunisterna, utan man anslöt sig fortfarande till den ståndpunkten att pensionskommittén skulle handlägga denna fråga. I november 1976 var ärendet senast uppe, och då gick det igenom utan att någon talare var anmäld. Inte heller representanter för vänsterpartiet kommunisterna hade något att erinra. Jag har därför utgått ifrån att man avvaktar pensionskommitténs överväganden och resultat, att detta plötsliga inlägg i kväll bara är en tillfällighet och att det vi har hört från herr Franzéns företrädare fortfarande gäller.

När det gäller årsinkomsten för inkomstprövning för rätt till hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg hänvisar ni till att inkomstgränsen fastställdes 1969. Det är alldeles riktigt att det skedde vid den tidpunkten,

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Folkpensioner,  
m. m.*

men det kanske förtjänar att erinras om att riksdagen 1974 beslutade om väsentligt mildare reduktionsregler för inkomster överstigande 1 500 kr. för ensamstående pensionär och 2 000 kr. för makar. Före denna tidpunkt påverkade hälften av inkomster överstigande nämnda belopp det kommunala bostadstillägget. Enligt riksdagens beslut 1974 blir reduktionsfaktorn en tredjedel. Det innebär att den här bestämmelsen väsentligt mildrar marginaleffekterna för pensionärer med relativt låga sidosinkomster, och det var i första hand dem vi hade att tänka på.

Nu har skatteutredningen att framlägga förslag om pensionärernas beskattning. Utredningen skall slutföra sitt arbete före utgången av november månad. Därför måste herr Franzén ge mig rätt när jag påstår att den prövningsfria årsinkomsten har ett nära samband med den frågan.

Slutligen begär herr Werner m. fl. i motion 136 att vårdbidraget till förälder med svårt handikappat barn skall höjas till 30 000 kr. och hemställer att riksförsäkringsverket får i uppdrag att utarbeta enhetliga regler för utbetalning och beskattning av bidraget.

I samband med föräldraförsäkringsreformen 1973 skedde en väsentlig förbättring av vårdbidraget. Bidraget blev pensionsgrundande, och rätt till förvärvsavgift vid beskattningen har för flertalet vårdnadshavare inneburet en förbättring i förhållande till det tidigare vårdbidraget.

Vårdbidraget är avsett som ett grundläggande försörjningsstöd, och f. n. utgör fullt bidrag närmare 1 300 kr. per månad. Den 1 april sker en höjning, då basbeloppet ökar från 10 700 till 11 100. Vårdbidraget är således knutet till folkpensionen och utgår högst med belopp som motsvarar hel förtidspension till ensamstående jämte pensionstillskott.

Även den här frågan följs med största uppmärksamhet. I och med att vi fick föräldraförsäkringen tillsattes en utredning med uppgift att följa utfallet av reformen. Utredningen skall bedöma reglerna om bl. a. vårdbidraget, och pensionskommittén skall, som jag tidigare nämnt, presentera resultatet av sina överväganden om standardsäkring av pensionsystemet. Det är uppenbart att resultatet av båda dessa utredningar kan bli av betydelse för denna fråga.

Jag är övertygad om att herr Franzén i en replik kommer att säga att vi bara hänvisar till utredningar. Men, herr Franzén, många gånger har vänsterpartiet kommunisterna självt föreslagit en utredning eller anslutit sig till förslag om utredning. Menar man allvar med att en utredning skall arbeta med en fråga, så bör man avvakta utredningens förslag. Sedan har man självfallet rätt att göra invändningar mot det och komma med förslag till förbättringar, om man har några sådana.

Herr talman! På dessa punkter yrkar jag avslag på vpk-motionerna.

Utöver detta skall jag ta upp ett särskilt yttrande som är fogat till utskottets betänkande. Under en följd av år har fru Hörnlund och jag motionerat om det förhållandet att en utländsk moder till ett svenskt barn inte har rätt till vårdbidrag. Nu skriver utskottet att pensionskommittén har att behandla frågan och kommer att göra det i ett delbetänkande som skall lämnas nu i vår. Därmed låter jag mig nöja.

Jag förstår inte att inte utskottsmajoriteten hade samma välvilliga syn på en annan av våra motioner. Om vårdnadshavaren är av utländsk börd, och barnet och vårdnadshavaren är bosatta här i landet i minst sex månader kan de få ett bidragsförskott på över 4 000 kr. Men rätten till detta bidragsförskott upphör när den av föräldrarna som inte har vårdnaden av barnet avlider. Det upplever vi motionärer som en orättvisa. Orsaken till att familjen är splittrad bör inte påverka rätten till bidrag i detta sammanhang. Vi menar att dessa barn borde ha rätt till barnpension. Men eftersom hela barnpensionssystemet och vårdbidragssystemet är knutet till folkpensionen krävs det svenskt medborgarskap.

De barn det är fråga om har många gånger svårigheter och särskilda behov, både i lekskola, förskola och skola.

Jag bedömer det som orättfärdigt att man skall frånta en sådan splittrad familj rätten till ett ekonomiskt stöd.

I utskottets betänkande står att pensionskommittén skall pröva denna fråga, och i avvaktan på dess betänkande är man inte beredd att medverka till en lagändring. Jag anser också att vi bör avvakta ett förslag, men nog hade det varit av intresse att dessa frågor hade behandlats i ett sammanhang och att det i det delbetänkande som vi har att vänta i vår hade funnits ett förslag om barnpension till dem som tidigare har haft bidragsförskott.

Herr talman! Jag har inget yrkande på denna punkt, men när nu utskottsmajoriteten inte lyfter fram den här saken hoppas jag att pensionskommittén förstår vikten av att frågorna behandlas i ett sammanhang.

Herr FRANZÉN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Fru Håvik hade alldeles rätt när hon misstänkte att jag skulle begära replik. Jag kanske dock inte använder exakt den formulering som fru Håvik trodde att jag skulle göra. Jag kan i stället ta den formulering som fru Håvik använde – den om att ha frågorna under uppsikt. Vad hjälper det att man står vid sidan om och har frågan under uppsikt i en pensionskommitté när inflationen galopperar ifrån både oss och pensionärerna. Jag tycker att det finns anledning att verkligen se till att grundbeloppen höjs. Och som jag sade i mitt första inlägg står det inte i motsättning till det utredningsarbete som pensionskommittén håller på med.

Det är riktigt att reduktionsfaktorn för hustrutillägg och bostadstillägg vid en inkomst på över 2 000 kr. resp. 1 500 kr. har sänkts från 50 % till en tredjedel. Ännu 1977 – åtta år efter det att beloppen fastställdes – räknar man dock med samma belopp som 1969, fru Håvik. Vi tycker att det finns anledning att höja det beloppet. Kostnadsutvecklingen har ökat och även industriarbetarlönerna, som jag tidigare redovisade.

Det är riktigt att vårdbidraget är knutet till pensionen. Svårt handikappade barn klarar sig emellertid inte själva. Normala människor som har pension kan som regel klara sig själva, men ett svårt handikappat barn som får denna pension måste ha någon som hjälper sig. Och man kan väl

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Folkpensioner,  
m. m.*

kosta på sig att erkänna att kostnaderna för den vården överstiger pensionen.

Naturligtvis skall man låta utredningar arbeta, men tyvärr tar utredningar många gånger för lång tid på sig, och det märks speciellt i en situation med hög inflationstakt – en sådan som vi har haft det senaste året och som vi beräknas få under det kommande året.

Fru HÅVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag undanröja en missuppfattning från herr Franzéns sida. Barnet har ingen pension, utan vårdaren får ett belopp som motsvarar full förtidspension för att vårda barnet. Vi kommer litet snett i debatten om vi säger att barnet har pension – barnpension är något helt annat.

Herr Franzén medger att utredningar skall få arbeta med dessa frågor. När det gäller de basbeloppsanknutna pensionerna och konsumentprisindex har kommunisterna också delat den uppfattningen. Vid tre olika tillfällen, senaste gången i november, ansåg de att pensionskommittén skulle arbeta med den saken.

Nu vet vi att kommittén kommer med ett förslag i vår. Jag förstår inte hur vi bringar frågan närmare sin lösning genom att anta den motion som vänsterpartiet kommunisterna har. Den kanske inte alls ligger rätt. Jag rekommenderar herr Franzén att även när det gäller standardsäkring av pensionerna avvakta. Kanske inte heller det som vänsterpartiet kommunisterna har föreslagit är det riktiga. Det finns ju då möjligheter att återkomma när en proposition i frågan föreligger.

När det gäller reduktionsfaktorn medgav jag att beloppen fastställdes 1969 – så långt var motionen riktig. Men nog hade i ärlighetens namn varit bra om man i motionen också hade berört att reduktionsfaktorn har förändrats. Det är väl ändå av väsentlig betydelse att reduktionsfaktorn 1974 ändrades från 50 % till en tredjedel. Därmed har jag inte sagt att den i dag ligger rätt, men jag har pekat på att även denna fråga är under behandling.

Jag tycker att det är klokt att vänta på förslagen från pensionskommittén vilken, som jag bedömer det, har mycket stor erfarenhet av att handlägga dessa frågor, inte minst med tanke på alla de förslag till reformer som har kommit från denna kommitté.

Herr FRANZÉN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vi skulle naturligtvis kunna stå här och hacka på varandra hur länge som helst, fru Håvik, men jag tänker inte göra det.

Jag tycker inte att det förändrar något i sak om det är barnet eller föräldern som har ca 15 000 att röra sig med. Summan är för de här människorna densamma, vare sig den utbetalas till barnet eller till föräldern i fråga. Det är de båda tillsammans som skall leva på pengarna. Därför anser vi att det är för litet.

I övrigt kan man naturligtvis säga att inte heller vi i vpk tagit upp frågan under ett par års tid, men vi tycker nu att det har blivit en sådan

prisstegringstakt att det finns anledning att på nytt göra det. Det är ju inte så enkelt att när utredningen väl har lagt sitt förslag beloppen genast kan höjas. Utredningar brukar ju remissbehandlas och sedan skall regeringen ta sin tid på sig för att bedöma remissbehandlingen och komma med en proposition innan det finns möjligheter att riksdagen kan fatta ett beslut. Och innan det får giltighet har säkerligen pensionerna sjunkit avsevärt i förhållande till den genomsnittliga industriarbetarlönen.

Jag vidhåller att det inte råder någon motsättning mellan att nu höja grundbeloppen och att vänta på vad utredningen kommer fram till.

Fru HÅVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte så enkelt att man bara kan anta ett förslag som kommunisterna har lagt när det gäller att ändra den omfattning i vilken konsumentprisindex skall påverka basbeloppet före dessa pensioner. Man har glömt att studiemedel, bidragsförskott och en rad andra stöd i samhället också är basbeloppsanknutna. Detta gör att man bara har kommit en halv bit på väg.

Jag tycker att det är viktigt att man använder rätt terminologi – om man kallar det pensioner till barn eller vårdnadsbidrag till den som vårdar det handikappade barnet – inte minst med hänsyn till dem som läser kammarens protokoll och kanske tror att de kan hämta några visdomsord därur.

Fröken PEHRSSON (c):

Herr talman! Handikappersättningen har tagits upp i ett flertal motioner, som behandlas i socialförsäkringsutskottets betänkande 1976/77:19. I motionerna hävdas att handikappersättningen bedömts alltför restriktivt. Motionärerna begär att riksdagen uttalar sig för generösare bestämmelser.

Propositionen 1974:129 låg till grund för reformen. Av uttalanden i propositionen framgår att syftet med handikappersättningen var att utvidga den tidigare rätten till invaliditetstillägg och invaliditetsersättning och att mildra de ofta rigorösa villkor som gällde för rätten att erhålla dessa förmåner. Den reform som då genomfördes ingav många handikappade förhoppningar om förbättrade möjligheter till ersättning.

Många som sökt ersättning har emellertid fått avslag på sina ansökningar och blivit besvikna på reformen. Därför har vi nu fått motionerna i denna fråga. Det är verkligen att beklaga att reformen har givit detta resultat.

Motiveringen i den nämnda propositionen var ju att man ville göra det lättare för de handikappade som behöver ersättning att få sådan. Socialförsäkringsutskottet, som behandlade propositionen 129 i sitt betänkande 1974:32, trycker ännu starkare än propositionen på kravet på mildare regler för erhållande av handikappersättning. Jag vill citera vad utskottet skrev den gången:

”Det väsentliga syftet med de nya bestämmelserna är att mildra de

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Folkpensioner,  
m. m.*

ofta rigorösa krav som gällande bestämmelser om invaliditetstillägg och invaliditetsersättning uppställer i fråga om den försäkrades hjälpbehov och att man i ökad omfattning skall kunna beakta de merkostnader som orsakas av handikappet. Genom den föreslagna differentieringen av handikappersättningen och genom att prövningen av rätten till sådan ersättning skall grundas på den handikappades sammanlagda behov av stöd har enligt utskottets mening skapats garantier för att man i den praktiska tillämpningen skall kunna tillgodose det syfte man velat uppnå med de nya bestämmelserna även i fråga om rörelsehindrade.”

Så skrev utskottet, och det blev också riksdagens beslut. Det är verkligen beklagligt att det beslut som riksdagen fattade 1974 och den reform som började tillämpas den 1 juli 1975 tycks ha tolkats så restriktivt av dem som haft att handlägga ansökningarna. När beslutet fattades var ju alla eniga om att söka förbättra förhållandena för de handikappade. Den enigheten kvarstår, och alla önskar säkert medverka till lättnader för de handikappade.

Bestämmelserna om handikappersättning har som tidigare nämnts tillämpats sedan den 1 juli 1975. Socialförsäkringsutskottet påpekar i det betänkande som vi i dag behandlar att erfarenheterna av de nya reglerna ännu är alltför begränsade. På flera håll finns emellertid ett uttalat missnöje med bestämmelserna både bland de handikappade och bland dem som har att tillämpa lagstiftningen. Utskottet har därför kommit till den slutsatsen att reglerna om handikappersättning i sin nuvarande lydelse uppenbarligen inte är ägnade att tillgodose sitt syfte.

Utskottet vill nu förorda en översyn av reglerna, och jag noterar med tillfredsställelse att regeringen har beslutat att uppdra åt riksförsäkringsverket att lämna en redovisning av den praktiska tillämpningen av de nya lagreglerna för rätt till handikappersättning och att redan före den 1 september inkomma med förslag till de åtgärder som verket med ledning av dessa erfarenheter kan finna erforderliga. Det är bra, för de av riksdagen beslutade förbättringarna måste också komma dem till del som avsågs när beslutet fattades.

Låt mig sedan ägna några minuter åt en annan motion som utskottet haft att behandla. För kvinnor som blivit änkor efter den 30 juni 1960 utgår folkpension i form av änkepension utan inkomstprövning. Pension till kvinnor som blivit änkor dessförinnan är däremot inkomstprövad. I motionen 1076 yrkar herr Börjesson i Falköping m. fl. att riksdagen skall ge regeringen till känna att inkomstprövningen bör slopas. Motionärerna anser det från rättvisesynpunkt otillfredsställande att kvinnor vilka blivit änkor före den 30 juni 1960 inte skall ha tillgång till den ekonomiska garanti som änkepensionen utgör.

Det här är en fråga som prövats av riksdagen en följd av år. Jag förstår mycket väl att det kan upplevas som problem att den som blev änka den 1 juli 1960 eller senare får änkepension utan inkomstprövning, under det att den som blev änka före detta datum får pensionen inkomstprövad. Det är väl i hög grad känslan av olika behandling som upplevs orättvis.

Jag kan förstå det, och när utskottet i sin skrivning pekar på att efterlevandepensioneringens framtida utformning är föremål för utredning i pensionskommittén, är det kanske en klen tröst för dem som nu har reducerad pension. Jag tycker att vi har var och en ett intresse av att alla medborgare får en rättvis och likvärdig behandling.

Utskottet pekar i sitt utlåtande över den här motionen på den utredning som jag tidigare nämnde. Utskottet framhåller också att inkomstprövningsreglerna innebär att änkepensionen vid nuvarande basbelopp om 10 700 kr. inte i något fall är konsumerad förrän vid sidoinkomster om drygt 30 000 kr. och ofta inte helt avtrappad förrän sidoinkomsten uppgår till 40 000 kr.

Jag tycker också det är viktigt att nämna om de generösare regler som gäller och som nu gör det möjligt att lättare erhålla förtidspension för den som fyllt 60 år. Många i den grupp som det talas om i motionen är kanske i den åldern och kanske har de av olika skäl svårt att få arbete. Jag vill då peka på de möjligheter som finns till förtidspension av arbetsmarknadsskäl.

Herr talman! Jag vill med vad jag nu sagt yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON i Kristianstad (s):

Herr talman! Jag vill börja med att understryka vad socialförsäkringsutskottet skrivit när det gäller handikappersättningen och yrka bifall till utskottets hemställan i punkten 2, moment 11.

Utskottet förordar en översyn av reglerna, och det står helt i linje med vad jag krävde i en interpellationsdebatt med socialminister Gustavsson den 14 januari i år. Bakgrunden till kravet på en översyn är att det under hösten och vintern har skett en allvarlig försämring i fråga om beviljandet av handikappersättning. På flera håll finns det ett uttalat missnöje med bestämmelserna både bland de handikappade och bland dem som har att tillämpa lagstiftningen. Försämringen medför väldigt allvarliga konsekvenser för flera handikappgrupper när det gäller att klara arbetssituationen och möjligheterna att leva ett aktivt liv i övrigt.

Bestämmelserna om handikappersättningen har blivit en "klasslag". Den som har råd att skaffa sig merutgifter får ersättning, men den som inte har råd får ingen ersättning. Jag vill protestera mot en sådan tillämpning av lagen.

Socialministern avvisade i interpellationsdebatten i mitten av januari en förändring av lagstiftningen. Det beklagade jag vid det tillfället. Det negativa svaret från socialministern föranledde ett stort antal motioner med krav på en översyn. Tillsammans med herr Johansson i Jönköping inlämnade jag en motion i frågan. Dessutom fanns det en motion från den socialdemokratiska riksdagsgruppen vid sidan om ytterligare några motioner. Det är alltså ganska många som har reagerat mot socialministerns negativa hållning.

I utskottet uppnåddes enighet i frågan vilket var glädjande. I betän-

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Folkpensioner,  
m. m.*

kandet på s. 13 står det följande som jag gärna vill läsa in till protokollet: "Utskottet har tagit del av den praxis som hittills hunnit utbildas på området och därvid i likhet med motionärerna --- kommit till den slutsatsen att reglerna om handikappersättning i sin nuvarande lydelse uppenbarligen inte är ägnade att tillgodose sitt syfte. Med anledning härav har utskottet vid sammanträde den 1 mars 1977 beslutat förordna en översyn av dessa regler. Kort därefter eller den 3 mars har emellertid regeringen beslutat uppdra åt riksförsäkringsverket att redan före den 1 september i år lämna en redovisning av erfarenheterna av den praktiska tillämpningen av de nya lagreglerna för rätt till handikappersättning och att i samband därmed inkomma med förslag till de åtgärder som verket med anledning av dessa erfarenheter kan finna erforderliga."

Vad som är intressant är tidsangivelsen. Utskottet tog sitt beslut den 1 mars, och den 3 mars, alltså några dagar därefter, tvingades socialministern kapitulera. Då först lade han ut uppdraget om en översyn av handikappersättningen på riksförsäkringsverket. Men genom den negativa hållningen den 14 januari har han alltså fördröjt en rättelse av lagstiftningen.

Det var tur att socialministern vaknade, för annars hade han blivit överkörd av riksdagen.

Vad som är viktigt nu är att man snabbt förändrar lagstiftningen så att tillämpningen står i överensstämmelse med intentionerna bakom 1974 års riksdagsbeslut då man införde handikappersättningen. Den här reformen är angelägen därför att den berör väldigt många människor som lever under ytterst svåra förhållanden. Reformen om handikappersättning är viktig, den får inte fuskas bort.

Fröken PEHRSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av det som nämndes av herr Nilsson i Kristianstad om socialministerns yttrande i interpellationsdebatten den 14 januari vill jag läsa upp några rader ur det protokollet.

Socialministern sade så här: "De fortsatta erfarenheterna får visa om det finns anledning att i något avseende ytterligare se över reglernas utformning."

Vidare sade socialministern: "Det är helt naturligt att jag, lika väl som herr Nilsson i Kristianstad, är intresserad av att riksdagens beslut och intentioner verkligen följs upp. Om det är så att beslutet innebär att det kan finnas olika tolkningar av det, måste vi se till att beslutet justeras ---."

Herr NILSSON i Kristianstad (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara notera att vid interpellationsdebatten i januari var socialministern inte intresserad av en översyn trots att det fanns skäl för en sådan. Det framgår helt klart av den debatten.

Torsdagen den  
31 mars 1977

---

*Folkpensioner,  
m. m.*

Fröken PEHRSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag läste i mitt förra debattinlägg upp att socialministern har sagt att han är intresserad av att riksdagens beslut följs upp och lika intresserad av det som herr Nilsson i Kristianstad.

Jag kan läsa ett annat yttrande av socialministern vid samma interpellationsdebatt: "Om vi – det har, som jag sade förut, hänt vid tidigare tillfällen – kommit underfund med att i riksdagen fattade beslut, när de omsatts i den praktiska verkligheten, kanske inte riktigt stämt överens med vad vi här i riksdagen tänkt oss, då har man fått göra förändringar så att tillämpningen av bestämmelserna blivit anpassad till de intentioner som vi hade när besluten fattades."

Herr NILSSON i Kristianstad (s) kort genmäle:

Herr talman! Det räcker inte med att uttala ett allmänt intresse för en fråga. Man måste också handla. Socialministern deklarerade i januari att han inte hade för avsikt att ta något initiativ i frågan. Någon annan tolkning kan man inte få fram ur den interpellationsdebatten.

Herr andre vice talmannen anmälde att fröken Pehrsson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Fru AHR LAND (fp):

Herr talman! I motionen 1071 har Ingegärd Fränkel och jag begärt en plan för hur en lika folkpension oberoende av folkpensionärernas civilstånd skall kunna genomföras. I dag får man som bekant en mindre summa om man är gift än om man är ogift. Vi har grundat vår begäran på principen om att varje människa oavsett kön och civilstånd skall räknas som en självständig individ och att män och kvinnor bör behandlas lika inom socialförsäkringarna och inom pensionssystemet.

Ett enigt utskott har, såvitt jag förstår när jag läser utskottets betänkande, anslutit sig till vår principiella uppfattning. Utskottet har också erinrat om samma sak som vi åberopat i motionen, nämligen att riksdagen "enhälligt tagit ställning för principen om lika pension oberoende av civilstånd". Här är vi alltså överens i sak.

Vi som har motionerat är också – liksom utskottet – mycket medvetna om att en sådan reform som vi siktar till kostar massor med pengar – eller som utskottet skriver är "utomordentligt kostnadskrävande". Vi vet att det rör sig inte om några miljoner – det är miljardbelopp, och det är pengar som vi inte har i dag. Men det är just därför som vi inte har begärt vad vi helst skulle vilja ha, nämligen en omedelbar ändring. Det är mycket tråkigt att vi inte har råd att snabbt genomföra den här reformen som vi alla önskar. Det är beklagligt därför att det rör sig om en grupp medborgare som vi alla har en stor skuld till och som vi alla säger oss ha en önskan att behandla rättvist. Men när vi nu alla vill det, så borde vi väl åtminstone ha kunnat börja med att undersöka hur och när vi skall få till stånd en reform som vi alla säger oss önska.

Det är bra om regeringen, som utskottet förutsätter, i den utsträckning som är möjlig kommer att ta hänsyn till principen om lika folkpension för gifta och ogifta, men det skulle säkert inte skada om riksdagen också visade sin goda vilja inte bara genom upprepade principuttalanden. Vi skapar inte rättvisa enbart genom flotta deklARATIONER. Vackra ord är gratis. Planer kostar inte heller någonting, men de innebär just att man tvingas ta ställning till när ett löfte som kostar bör kunna infrias. Om vi skall kunna genomföra vad vi vill borde vi därför planera på lång sikt. Vi kan inte bara ställa upp mål för framtiden, då är det risk för att vi nöjer oss med att hänvisa till att vi har målen och sedan glömmer att arbeta för dem. Vi borde åtminstone vara beredda att undersöka hur vi skall få råd och när.

Herr talman! Jag har inget yrkande. Jag vet att det är omöjligt för en enskild ledamot att gå emot ett enigt utskott. Jag återkommer nästa år, om inte regeringen i möjlig utsträckning gör något intill dess. Jag hoppas att utskottet är mera berett nästa år.

Herr LARSSON i Vänersborg (s):

Herr talman! Med anledning av den motion jag tillsammans med mina partivänner från Älvsborgs läns norra valkrets har väckt om handikappersättning till psoriasis sjuka vill jag framföra några synpunkter.

Vad motionen verkligen gäller är frågan om de svårigheter att få handikappersättning som uppstått under den senaste tiden för människor med psoriasis.

För min personliga del anser jag att de prejudikat som skapats för handikappersättning inte är acceptabla. Dessutom har jag den uppfattningen att flera av de senaste prejudikaten inte motsvarar andan i propositionen 1974:129, dvs. den proposition som låg till grund för riksdagens beslut om handikappersättningen.

Den dåvarande departementschefen anslöt sig till riksförsäkringsverkets förslag att den handikappades vård- och hjälpbehov skulle vägas tillsammans med de merkostnader som förorsakades av handikappet. Detta betydde att de krav som tidigare gällde beträffande den försäkrades hjälpbehov skulle mildras och att merkostnaderna på grund av handikappet i större utsträckning skulle beaktas vid bedömningen av rätt till handikappersättning.

Jag känner till flera fall där psoriasis vållar stora besvär. Oftast får vederbörande avslag på sin ansökan om handikappersättning. Det finns i vårt land tusentals personer som t. ex. får använda två timmar före arbetets början och två timmar efter arbetets slut för att sköta sin sjukdom på ett sådant sätt att det är möjligt att fungera i arbetet och ute i samhället. Till detta kommer att många har merkostnader som uppgår till stora summor – 3 000, 4 000 eller 5 000 kr. per år. Det gäller extra kostnader för salvor, bandage och liknande. Det är dessa människors ansökan om handikappersättning vi numera tvingas att nästan utan undantag avslå i försäkringskassornas pensionsdelegationer.

Vi lever i ett samhälle med så goda resurser att vi borde ha råd att ge dessa människor det ekonomiska stöd de, enligt min uppfattning, utan tvivel är berättigade till.

Den 1 mars beslutade socialförsäkringsutskottet att förorda en översyn av reglerna för handikappersättning, vilket herr Nilsson i Kristianstad också nämnde. Redan den 3 mars beslutade regeringen uppdra åt riksförsäkringsverket att före den 1 september i år lämna en redovisning för erfarenheterna av den praktiska tillämpningen av de nya lagreglerna för rätt till handikappersättning. Dessutom skulle verket inkomma med förslag till åtgärder som kan vara erforderliga.

Även om våra motioner nu avslås har de tydligen haft en mycket stor betydelse i det här ärendet. För min del kommer jag att avvakta de förslag som kan komma under hösten för att eventuellt återkomma med en motion, om så skulle behövas.

Nu är det inte bara de personer som har besvär av psoriasis som drabbas av restriktiviteten. Det gäller även sådana som drabbas av sjukdomen celiaki. Här har jag sett ansökningar om handikappersättning för merkostnader för den speciella diet som krävs för att klara sjukdomen. I vissa fall har kostnaderna uppgått till 500 kr. per månad. Även där blir det avslag på ansökan om handikappersättning.

En annan grupp, och den är inte så liten, är de stomiopererade. Här blir det ofta stora merkostnader på grund av sjukdomen. Även denna grupp drabbas av restriktiviteten.

Med anledning av en översyn som nu skall ske har jag, herr talman, just nu inget särskilt yrkande. I stället vill jag avvakta kommande förslag, förslag som jag hoppas skall förbättra villkoren för de av mig nämnda gruppernas rätt att få handikappersättning.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! I förevarande utskottsbetänkande behandlas bl. a. motionerna 1074 och 1076. Jag vill i all korthet kommentera dessa motioner. Jag börjar med motionen 1076, som behandlar en rättvisefråga, nämligen slopande av inkomstprövning av änkepension för den grupp av kvinnor som blivit änkor före den 30 juni 1960. Det här motionskravet har återkommit under en lång följd av riksmöten och blivit något av en följetong. Argumenten för det är välkända och borde ej behöva upprepas, men jag kan ändå inte underlåta att påpeka – och det vill jag säga till fröken Pehrsson – att den relativt lilla grupp det här är fråga om inte bara upplever sin situation som ett stort problem utan känner på sig att de har blivit orättvist behandlade och rent ut sagt diskriminerade. Jag tycker nästan att jag vill ge dem rätt i dessa tankegångar.

Det är helt enkelt ett rättvisekrav att behovsprövningen slopas, så att denna grupp av änkor kan erhålla pension på samma villkor som de som blivit änkor efter den 30 juni 1960. Riksdagen har tyvärr avvisat motionskraven på ett slopande av inkomstprövningen för dessa s. k. övergångsänkor. Det enda som har inträffat under alla dessa år är att den

Torsdagen den  
31 mars 1977

---

*Folkpensioner,  
m. m.*

grupp det gäller har blivit allt mindre till antalet, och därför borde det nu kunna vara lättare att gå med på vårt motionskrav. Alldenstund ett bifall inte samhällsekonomiskt kan påverka statens finanser, borde inte några ekonomiska hinder föreligga.

Det är mycket riktigt, som fröken Pehrsson säger här, att utskottet anför att efterlevandepensioneringens framtida utformning är föremål för utredning inom pensionskommittén. Jag noterar detta med stor tillfredsställelse, eftersom det visar att man har en viss förståelse för att många av de änkor det gäller egentligen borde vara berättigade till pension, och kanske kommer de nu också att lättare kunna erhålla en sådan. Jag vill peka på att tempot på arbetsplatserna är hårt och att det därför kan vara svårt för en änka med bristfällig utbildning att gå ut i förvärvslivet och skaffa sig ett arbete. Jag tänker speciellt på en bestämd grupp, nämligen de s. k. hemmadöttrarna eller föräldraänkorna, och jag hoppas att kommittén verkligen tittar litet på deras livssituation. Det är angeläget att den gör det, eftersom jag vet att dessa hemmadöttrar har problem. Jag har själv kommit i kontakt med ett flertal sådana fall.

Herr talman! Med det sagda vill jag yrka bifall till motionen 1076.

I motionen 1074 har hemställts om att riksdagen hos regeringen begär utredning rörande kostnader för handikappersättning till föräldrar till döva och gravt hörselskadade barn under 16 år. Då den i motionen upptagna frågan är föremål för kartläggning i riksförsäkringsverket och då man kan förvänta, att jämväl spörsmålen om handikappersättning liksom om beloppens storlek och kriterierna för deras erhållande därmed kommer att övervägas av regeringen, finner jag inget skäl att nu yrka bifall till motionen 1074.

I övrigt vill jag instämma i vad herr Larsson i Vänersborg anförde om de psoriasissjuka och andra handikappgrupper som inte får ersättning, men som dock borde vara berättigade till det. Jag förväntar mig därför att denna kartläggning och utredning verkligen skall ge ett positivt resultat.

Herr KARLSSON i Ronneby (s):

Herr talman! Herr Gahrton kräver i sin motion att pensionskommittén med förtur behandlar frågor som sammanhänger med folkpensionernas värdebeständighet. Han berör också frågan om pensionärernas beskattningar. Det framgår av utskottsbetänkandet att bägge dessa frågor är föremål för behandling i två skilda utredningar, och man har aviserat att dessa utredningar skall komma på riksdagens bord under hösten 1977.

Det är bekant att såväl folkpension som pensionstillägg och KBT i princip är skattefria. Med hänsyn till de beslut vi har tagit här i riksdagen om ökning av pensionstillskotten för såväl ålderspensionärer som för förtidspensionärer kommer det att innebära att man tangerar gränsen för de skattefria beloppen. Men budgetministern har i interpellationssvar för några veckor sedan meddelat att man har detta under uppsikt. Man kommer att föreslå ändrade regler i dessa avseenden så att även dessa delar

Torsdagen den  
31 mars 1977

---

*Folkpensioner,  
m. m.*

skall vara befriade från beskattning i framtiden.

Herr Gahrton har också i sin motion refererat ett pensionärspar som i december 1976 tillsammans hade en pension, alltså folkpension, ATP och pensionstillskott, på 2 266 kr. Härtill kommer, säger herr Gahrton, ett KBT på 157 kr. per månad. Jag förstår inte riktigt vad denna uträkning är baserad på. I december 1976 var basbeloppet 10 400 kr. och ett pensionärspar har f. n. 155 % på detta basbelopp. Det blir 2 612 kr. Till detta kommer pensionstillskottet, och det utgör 25 % på basbeloppet för varje make, eller 432 kr. Därtill kommer sedan KBT, i detta fall med 157 kr. per månad. Det skulle göra, enligt mina bedömningar, 3 200 kr. i total pension i stället för 2 266 kr. som herr Gahrton uppger i sin motion.

Men det kan också förtjäna tilläggas att det finns andra hjälpformer som utgår till pensionärer som är i behov därav. Över 300 000 äldre och handikappade människor erhåller social hemhjälp, och denna utbyggnad fortsätter. Dessutom har en betydande utbyggnad av andra åtgärder i form av kommunernas öppna åldrings- och handikappvård genomförts, t. ex. färdtjänst, varudistribution, matservice, badservice, fotvård m. m. Omkring 120 000 pensionärer och åldringar har fått sina bostäder upprustade med hjälp av räntefria lån från staten. Det är alltså inte bara pensioner, pensionstillskott och KBT som utgår utan det är även andra omfattande åtgärder som vidtagits från kommunerna och från landstingen.

Men herr Gahrton uppehåller sig framför allt vid representationen för ålderspensionärerna i den s. k. indexnämnden. Nu är det, som tidigare erinrats om här i debatten, flera än just dessa organisationer som har sina villkor knutna till konsumentprisindex. Det har nämnts här tidigare. Det är fråga om bidragsförskotten, underhållsbidrag, studiestöd och socialhjälp. Då frågar man sig om dessa också skall få representanter i denna indexnämnd. Jag skulle vilja säga att pensionärsorganisationerna har andra möjligheter.

Företvarande socialministern Sven Aspling tillsatte 1975 en pensionsutredning som just har till uppgift att undersöka pensionärernas konsumtionsmönster och se i vad mån det avviker från det vanliga konsumentindexet – negativt eller positivt. I denna undersökning har pensionärerna möjlighet att delta, dels genom enkätundersökningar, dels genom referensgrupper som står i kontakt med denna utredningskommitté. Jag tror de är väl försedda på det området och jag tror inte, liksom utskottet i övrigt, att det finns någon möjlighet eller något behov av att utöka nämnden med ytterligare representanter. Herr Gahrton har själv nämnt vilka institutioner och organisationer som är representerade i denna indexnämnd.

Herr Börjesson i Falköping tog upp frågan om de s. k. övergångsänkorna. Jag skall inte vidare kommentera det, då fröken Pehrsson har gjort detta. Men låt mig bara erinra om att vi f. n. har basbeloppet 10 700 kr. vilket innebär, som fröken Pehrsson här sagt, att avtrappningen av pensionen inte sker förrän vid drygt 30 000 kr., i många fall inte förrän

vid 40 000 kr. Jag skulle vilja säga att denna kategori är ganska välvilligt behandlad om man jämför med samordningsbestämmelser som gäller på många andra områden där man får hela pensionen borttagen. Denna fråga har, som herr Börjesson säger, varit föremål för åtskilliga förhandlingar och debatter här i riksdagen. Den senaste gången vi hade den uppe var vid behandlingen av pensionskommitténs betänkande. Där hade man gjort en mycket noggrann undersökning av just förhållandena för dessa änkor och i ett enhälligt betänkande kommit fram till att det inte fanns någon anledning att rucka på de nuvarande bestämmelserna.

Så några ord till fru Ahrlund angående civilstånd samt pensionerna för ensamstående och för äkta makar. Även den frågan har vi diskuterat flera gånger. Och det är inte så, fru Ahrlund, att det inte sker någonting på det här området. Vi har ändrat procentsatsen för äkta makar från 140 till 155 % av basbeloppet, och dessutom är det pensionstillskott som nu har utgått till folkpensionen lika högt för äkta makar som för ensamstående. Så på sikt sker en utjämning. Men den går långsamt, det skall villigt erkännas. Det är klart att om man hade någon miljard att sätta till i pensionsförbättringar, så är frågan om man i första hand skulle lägga den på dessa kategorier, eller om man skulle använda den till någonting annat. Det får man göra en bedömning av. Men de är som sagt inte utlämnade, utan här pågår en utjämning mellan dessa båda kategorier.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade från början inte tänkt begära ordet, men alldenstund herr Karlsson i Ronneby hade vänligheten att kommentera min motion och mitt anförande, så finner jag ändå skäl att säga några ord.

Om jag inte fattade herr Karlsson fel, så sade han att det finns andra som sitter sämre till och hänvisade då till samordningsbestämmelserna. Ja, det är mycket riktigt. Men jag vill fråga herr Karlsson: Vad skall man säga till den änka vars make avled före den 30 juni 1960, som ej har erhållit någon pension men som skulle ha fått pension därest hennes make hade avlidit efter den 30 juni 1960? Det är själva kärnpunkten i den här frågan. Dessa änkor, s. k. övergångsänkor, kan betraktas som diskriminerade. Gruppen är oerhört liten, och under årens lopp som denna fråga har diskuterats är det enda som mig veterligen har hänt med dessa änkor att antalet har minskat. Till slut blir det väl inga kvar. Man kan också utgå ifrån att då gruppen är liten är det inte fråga om några större belopp från statsverkets sida för att ge dem full rättvisa. Det är dock en orättvisa begången gentemot dessa änkor.

Herr GAHRTON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Ja, herr Karlsson i Ronneby, jag skall inte ta upp tid nu med en sifferexercis om hur mycket pensionärerna får. Det fall jag nämnde hade jag verifierat genom postgirotalongerna, och jag tycker att siffrorna verkar fullt rimliga.

Jag skall i stället ta upp den syn på demokrati som herr Karlsson i Ronneby har. Hur vore det om herr Karlsson gick ut på en arbetsplats och sade: Löntagarna skall inte ha valda representanter i företagsstyrelsen – som riksdagen har bestämt att de skall ha i de flesta företag i landet nu, i varje fall de större – utan vi skall låta företagspsykologen sätta ihop ett enkätformulär, låta honom skicka ut det till alla anställda och låta dem fylla i det, och sedan skall vi ta svaren som en ersättning för det direkta medinflytandet?

Jag tycker att herr Karlsson skulle gå ut och säga det på arbetsplatserna – för det är precis det han säger till Sveriges 1,8 miljoner pensionärer. Han säger att enkätundersökningar skall vara en ersättning för demokrati.

Jag läste en bok för en tid sedan av en minst sagt originell författare, som föreslog att man skulle ersätta de allmänna valen till riksdagen med SIFO:s opinionismätningar. Det är kanske den modellen som herr Karlsson tycker vore den lämpliga för folkstyret här i landet. Men jag tror inte att det är så många andra som tar en sådan modell på allvar. Jag är övertygad om att Sveriges pensionärer inte gör det.

Som ett första steg till medinflytande i högre utsträckning för pensionärer över förhållanden som direkt berör dem vore det väl ändå rimligt att de fick ha direktvalda representanter för sina stora organisationer i den indexnämnd som direkt avgör i vilken utsträckning prishöjningarna skall påverka deras inkomster.

Inte från denna talarstol, inte i trycket från utskottet, över huvud taget ingenstans har det framställts ett enda seriöst argument för varför pensionsorganisationerna inte skulle kunna få utse representanter i indexnämnden. Och, herr talman, jag vet att det här faktiskt inte är någon partiskiljande fråga trots att det bara är ett parti som har skrivit under reservationen vid utskottsbehandlingen. Jag vet att det finns sympatisörer i många andra partier, och jag hoppas verkligen att en del skall ta tillfället i akt att visa Sveriges pensionärer att vi har börjat ta ett första steg för att ge dem mer inflytande.

Jag lyssnade med ett visst intresse och en viss förvåning till vpk:s företrädare här – jag visste ju att de andra partierna inte hade reserverat sig i utskottet. Snart sagt varje protestgrupp i landet får stöd av vpk – men 1,8 miljoner pensionärer, de kan tydligen inte räkna med något stöd från det partiet.

Herr KARLSSON i Ronneby (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Börjesson i Falköping vill jag bara säga att var man än sätter en gräns så uppstår det gränsfall – det kan man aldrig komma ifrån. Jag erinrade redan i mitt första anförande om att pen-

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Folkpensioner,  
m. m.*

sionskommittén var fullständigt enig. Man skulle inte ändra på detta. Det fanns ingen anledning till det. Man hade gjort alla de bedömningar och undersökningar som var nödvändiga och funnit att pensionärerna inte är missgynnade. Det framgår också när man studerar hur änke-pensionen trappas av i förhållande till inkomsten. Man kommer ganska högt upp i inkomstlägena innan pensionen är helt borta.

Till herr Gahrton vill jag säga: Det måste vara en mycket illvillig tolkning herr Gahrton gör om han ifrågasätter att det skulle vara ordnat på annat sätt när det gäller de anställdas inflytande i företag. Jag vill fråga herr Gahrton varför han pläderar bara för folkpensionärerna. Han säger att de är 1 200 000 i detta land. Men ta alla de andra folkgrupperna, som också är beroende av denna indexnämnd och det system den kommer fram till! Jag nämnde tidigare de som har studiestöd, socialhjälp, underhåll och bidragsförskott bl. a. Skall man också ta in representanter för dessa grupper i indexnämnden? Jag vill ändå påstå att folkpensionärerna har möjligheter just genom denna pensionsundersökning att påverka indexnämnden. Jag tror inte att denna fråga har så rasande stor betydelse vare sig för dem eller för andra. De som redan sitter i indexnämnden har intresse av att skapa rättvisa förhållanden för de olika grupperna.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tackar herr Karlsson i Ronneby för det svar han har lämnat mig. Jag skall vidarebefordra det till alla de änkor som kontaktar mig och som själva gör gällande att de upplever denna gränsdragning som en mycket stor orättvisa.

Låt oss säga att två änkor arbetar på samma fabrik. Den ena har full änkepension därför att hennes man avled efter den 30 juni 1960. Den andra blev änka före nämnda datum och får därför ingen eller ringa pension. Den som inte får full änkepension uppfattar naturligtvis detta som en klar diskriminering, det kan man aldrig komma ifrån.

Jag har försökt få fram uppgifter om antalet s. k. övergångsänkor, men det har inte varit möjligt. Det vore intressant om jag kunde få några siffror av herr Karlsson; jag har nämligen den bestämda uppfattningen att den här gruppen är mycket liten.

Herr GAHRTON (sp) kort genmäle:

Herr talman! Visst finns det andra grupper, herr Karlsson i Ronneby, som delvis är beroende av index för sina inkomster och sin köpkraft. Men det finns ändå knappast någon annan grupp som är så oerhört stor och numera – glädjande nog – ganska välorganiserad, som till så stor del är direkt beroende av detta index för sin köpkraft. Alla de andra är ju väl representerade i indexnämnden; alla vi som inte är beroende av index är också välrepresenterade i den genom LO, TCO, Sveriges köpmannaförbund, KF och många andra organisationer.

Nej, herr Karlsson, jag förstår uppriktigt sagt inte vad det finns för

orsak att inte släppa in representanterna för Sveriges 1,8 miljoner pensionärer i denna nämnd.

Herr KARLSSON i Ronneby (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte förlänga denna debatt så mycket; jag vill bara säga till herr Gahrton att är han inte nöjd med det beslut som riksdagen fattar, så finns det möjlighet att påverka regeringen. Oavsett riksdagens beslut kan den ju utöka indexnämnden.

Herr BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! En stor och ökande del av min och andra läkares verksamhet gäller äldre personer, i stor utsträckning alltså "pensionärer". Jag tror att det är ett allmänt intryck bland oss att många, förmodligen flertalet, av de yngre pensionärerna – låt mig säga i åldern 65–75 år – är mycket vitala personer, även om de råkar ha en eller annan krampa som för dem till doktorn.

Det är en paradox i vårt samhälle att medan medborgarnas vitalitet för varje ny generation ser ut att bevaras upp i allt högre åldrar, så har deras avkoppling från ordnad och meningsfull verksamhet och från medverkan i samhällets beslutsprocess – i riksdag, landsting, kommuner, styrelser och nämnder – inte följt med denna biologiska utveckling. Tvärtom: pensionsåldern sänks, och "åldersstrecket" för medborgerliga uppdrag – för vilka erfarenhet och ansvarskänsla är värdefulla tillgångar – ligger lika fast som förut, samtidigt som man sänker den nedre åldersgränsen.

Jag är medveten om att denna fråga också sammanhänger med samsättningsproblematiken i ett samhälle på väg mot nolltillväxt, men vi kommer inte ifrån att undan för undan ompröva våra konventionella värderingar.

Jag vet inte om medverkan i statistiska centralbyråns indexnämnd i och för sig är den mest angelägna uppgiften när det gäller att bryta fixeringen vid obsoleta åldersstrecksidéer. Inte minst med hänsyn till den anmärkningsvärt okänsliga skrivningen i utskottets betänkande på denna punkt kommer jag dock att rösta för fröken Bergströms reservation, som en symbolisk handling i avbidan på att vid något senare tillfälle få diskutera saken i ett större sammanhang.

Herr KARLSSON i Ronneby (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte hur herr Biörck i Värmdö kan koppla ihop pensionsåldern med medverkan i indexnämnden. Det är väl bekant för honom att vi har en flexibel pensionsålder; vid 60 år kan man börja ta ut deltidspension eller förtidspension av arbetsmarknadsmässiga eller medicinska skäl. Man kan också uppskjuta sin pensionering tills man uppnår 70 år och då få tillägg. Vi har ju börjat med denna ordning, men systemet är inte färdigt utan kommer att ändras. Vad det har för

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Folkpensioner,  
m. m.*

samband med indexnämnden kan jag inte förstå. Det är ju helt andra bevekelsegrunder som är avgörande.

Herr FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Jag kan inte låta bli att svara när herr Gahrton studsar upp som en tennisboll och beskyller oss i vpk för att ställa oss på alla möjliga grupperns sida men inte vilja ta ställning för 1,8 miljoner pensionärer. I och för sig behöver jag kanske inte redovisa vad vi resonerat om i riksdagsgruppen, men jag kan väl göra det eftersom herr Gahrton ställde frågan. Vi har för avsikt att rösta för reservationen, men det gör vi inte därför att herr Gahrton går upp och beskyller oss för att inte stå på pensionärernas sida.

Detta med många olika grupper har herr Gahrton tydligen gripit ur luften. Jag vet inte om herr Gahrton har dåliga erfarenheter på hemmaplan, som han faller tillbaka på, eller vad det kan vara för någonting.

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten utan bara säga att det skulle såväl underlätta som förkorta debatten om företrädare för de olika partierna från början ville tala om hur de ämnar rösta.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m . 1, 2 och 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 184 av herr Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 2 mom. 1, 2 och 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 184.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Franzén begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 261  
Nej - 8

M o m . 3

Utskottets hemställan bifölls.

## M o m . 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av fröken Bergström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gahrton begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 2 mom. 5 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.  
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av fröken Bergström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gahrton begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 229  
Nej - 38  
Avstår - 1

## M o m . 6

Utskottets hemställan bifölls.

## M o m . 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1076 av herr Börjesson i Falköping m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

## M o m . 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 465 av herr Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 2 mom. 8 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.  
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 465.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Franzén begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 262  
Nej - 8

## Nr 102

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Viss ersättning till  
handikappad*

### M o m . 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av herr Franzén under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkar. det nr 19 punkten 2 mom. 9 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.  
Vinner nej har kammaren bifallit det av herr Franzén under överläggningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Franzén begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 262  
Nej - 8

### M o m . 10-12

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

### *Punkten 3*

Utskottets hemställan bifölls.

## § 2 Viss ersättning till handicappad

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1976/77:20 med anledning av propositionen 1976/77:71 om viss ersättning till handicappad.

Herr ASPLING (s):

Herr talman! Ett enigt utskott står bakom socialförsäkringsutskottets betänkande nr 20 om bifall till propositionen 1976/77:71. Jag vill dock med några ord kommentera betänkandet.

Riksdagens maktutövning är koncentrerad till två områden - den normgivande-lagstiftande makten och finansmakten. Den rättstillämpande verksamheten är däremot helt överlämnad åt myndigheter och domstolar. Som utskottet understrukt innefattar den normgivande makten endast befogenhet att utfärda generella normer.

Att utskottet har ansett sig särskilt böra kommentera detta beslut beror inte i och för sig på att en enskild person tillerkänns en ersättning vars skälighet vi inte haft anledning att gå in på. Utskottet har emellertid funnit det befogat att peka på att förslaget i propositionen innebär att riksdagen genom sin finansmakt skall bevilja dispens från en allmän

lag som berör varje medborgare i detta land. Det kan, menar vi, inte uteslutas att det finns andra personer som med samma fog som den person som propositionen avser skulle kunna åberopa skäl för en särbehandling.

Utskottet har som framgår av betänkandet inte givit sig in på någon närmare diskussion om tyngden av de skäl som åberopas i propositionen. Utskottet har nämligen ansett att ersättning i detta fall med hänsyn till omständigheterna bör utgå. Vad utskottet med sin skrivning har velat understryka är att det är angeläget att man i fortsättningen inte föregriper riksdagens dispensmakt. Utskottet har också velat förebygga att riksdagen skall behöva ta ställning till enskilda förslag från motionärer eller propåer från regeringen om att ersättning skall utgå till personer som lagligen inte är berättigade till ersättning. Riksdagens uppgift bör, menar vi i utskottet, även i fortsättningen vara att besluta om normer som gäller alla medborgare – inte att fungera som en överprövningsinstans när andra besvärsvägar har prövats.

Med det anförda yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar Göransson, Strömberg i Vretstorp, Marcusson, Sundgren, Nyquist och Augustsson (samtliga s).

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

### § 3 Föredrogs

Socialutskottets betänkande

1976/77:22 med anledning av i budgetpropositionen 1976/77:100 gjorda framställningar beträffande arbetarskyddsstyrelsen, yrkesinspektionen och statens arbetslinik jämte motion

Trafikutskottets betänkanden

1976/77:17 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt avser anslaget till Transportstöd för Norrland m. m. jämte motioner

1976/77:19 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt avser anslaget till Transportstöd för Gotland jämte motioner

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

### § 4 Ersättning för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1976/77:20 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt avser anslaget till Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. jämte motioner.

**Nr 102**

Torsdagen den  
31 mars 1977

---

*Ersättning för drift  
av icke lönsamma  
järnvägslinjer  
m. m.*

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Ersättning för drift  
av icke lönsamma  
järnvägslinjer  
m. m.*

I propositionen 1976/77:100 bilaga 9 (kommunikationsdepartementet) hade regeringen under punkten F 1 (s. 178–184) föreslagit riksdagen att till Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett anslag av 650 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1976/77:109 av herr Olsson i Edane m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen som sin mening uttalade sig för att änkor som uppnått 60 år, alternativt som uppburit hustrutillägg, skulle få pensionär Rabatt på statens järnvägar,

1976/77:284 av herrar Gahrton (fp) och Jonsson i Alingsås (fp),

1976/77:382 av fru Eliasson m. fl. (c),

1976/77:385 av herr Johansson i Skärstad m. fl. (c),

1976/77:388 av herr Wästberg i Stockholm (fp) och fru Fränkel (fp),

1976/77:805 av fru Fredrikson m. fl. (c) och

1976/77:1208 av herr Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) föreslagits att riksdagen beslutade att anslaget under Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. skulle utgå med 710 000 000 kr.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag samt med avslag på motioner 1976/77:1208, yrkandet 1, till Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. för budgetåret 1977/78 anvisade ett anslag av 650 000 000 kr.,

2. att riksdagen skulle

a. avslå motionen 1976/77:109,

b. avslå motionen 1976/77:805,

c. avslå motionen 1976/77:284,

3. att motionen 1976/77:388 inte föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:385,

5. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:382.

Fröken JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisternas motion 1976/77:1208 om trafikpolitiken, första yrkandet, behandlas i dag i kammaren. Första yrkandet lyder som följer: "att riksdagen beslutar att anslaget under F 1 Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. skall utgå med 710 000 000 kr." Våra argument för denna höjning av utskottets förslag till anslag kan kort sammanfattas i följande, som också står i motionen 1208:

"Staten bör ta sitt ansvar också för lokaltrafiken och anslå de medel som behövs för att driva de järnvägslinjer som går genom bygder där folk är i behov av tågtransporter. Den s. k. lönsamhetsprincipen måste utmönstras."

Regeringen deklarerar däremot när det gäller trafikpolitiken följande:

”Effektiviteten i transportapparaten och kvaliteten på transporttjänster-  
na främjas bäst genom en i princip fri konkurrens mellan olika trafikmedel  
och trafikföretag.” Och vidare:

”Det är angeläget att samverkansformer utvecklas mellan olika trafikfö-  
retag och trafikmedel. Härigenom skapas bättre förutsättningar för trafik i  
samverkan.”

Från vpk hävdar vi att dessa två förhoppningar när det gäller tra-  
fikpolitiken står i motsats till varandra. Det går inte att samordna de  
kapitalistiska intressena med samhällsekonomiska intressen. Det går inte  
att samordna de olika trafikföretagens verksamhet utan att de privata  
vinstintressena skapar motsatsställning företagen emellan.

Vpk hävdar alltså i stället, herr talman, att till grund för den statliga  
trafikpolitiken måste ligga folkets och samhällets behov. Exempelvis mås-  
te miljömässiga krav tillgodoses, och så länge det finns ett behov av  
järnvägsförbindelser skall sådana finnas med en låg taxa. Vi menar också  
att det är det samhällsekonomiska perspektivet och människors behov  
som skall vara vägledande vid bedömningen av anslag till s. k. olön-  
samma bandelar.

Statens järnvägar har inte gått efter dessa principer vid sina under-  
sökningar av trafiksvaga linjer. Däremot har man använt sig av rena  
utpressningsmetoder mot kommuner när det gällt en järnvägslinjes vara  
eller inte vara. När det inte finns pengar kvar för att fortsätta driften  
har SJ pressat kommunerna på pengar för att hålla trafiken i gång.

I motionen nämns som exempel på detta järnvägslinjen Alingsås-Gö-  
teborg. Jag skall inte gå närmare in på den frågan eftersom det när det  
gäller järnvägslinjen Alingsås-Göteborg finns en fempartimotion på riks-  
dagens bord, som kommer att behandlas om några veckor. Men det är  
väl så att ärendet ändå till en del avgörs i dag, då vi skall ta ställning  
till vilket anslag SJ skall få för att driva olönsamma järnvägslinjer. Från  
vpk menar vi att den höjning om 60 miljoner som vi föreslår väsentligt  
bidrar till att minska risken för att pengarna skall ta slut så att SJ måste  
pressa fram mera pengar från kommunerna med alla de konsekvenser  
detta får. Jag vill därför rekommendera er alla, och speciellt dem som  
motionerat om och vill ha kvar exempelvis linjen Alingsås-Göteborg,  
att rösta på vpk:s förslag till höjning av anslaget för olönsamma bandelar.

Jag ber med det anförda, herr talman, att få yrka bifall till motionen  
1208, yrkande 1.

Herr OLSSON i Edane (s):

Herr talman! I det betänkande som nu behandlas förekommer bl. a.  
motionen 109, vari vi, några socialdemokrater, kräver att änkor som upp-  
nått 60 år, alternativt som uppburit hustrutillägg, skall få pensionärsrabatt  
på statens järnvägar. Detta är förvisso ingen nykomling bland motioner  
här i riksdagen, och inte heller ute på fältet är det någon ny fråga.

Som vi har framhållit i vår motion har Pensionärernas riksförbund,

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Ersättning för drift  
av icke lönsamma  
järnvägslinjer  
m. m.*

PRO. gjort upprepade framställningar om reserabatt men fått samma negativa svar som nu trafikutskottet ger till känna. Ute i landet har en rad av vårt partis kvinnoförbunds distriktsorganisationer på sina kongresser tagit upp denna fråga, och för en kort tid sedan behandlades en motion om samma sak på distriktsorganisationens kongress i mitt hemlän i Värmland.

När trafikutskottet nu avstyrker motionen 109 sker det med hänvisning till det problem beträffande gränsdragningen mot andra grupper som ett bifall till yrkandet i motionen enligt utskottet skulle innebära. Personligen anser jag att detta är ett tunt och bräckligt argument, eftersom det inte är fråga om att skapa nya förmåner, utan avsikten endast är att den tillämpade pensionärsrabatten, som har gällt sedan den 1 juli förra året, skall få fortsätta att gälla för den grupp som tidigare har haft rätt till rabatterade resor.

Med nuvarande bestämmelser får änkan denna förmån omedelbart in-  
dragen, när hon blir ensam. Detta sker då samtidigt som hon blir av  
med sitt hustrutillägg. Det kan inte vara fråga om så stora pengar för  
SJ, men av den människa som mister sin make och har haft denna förmån  
i samband med tågresor upplevs det, precis som PRO har framhållit,  
både oriktigt och orättvist att möjligheten till rabatterade resor plötsligt  
upphör. Behovet av att komma bort från hemmiljön och hålla kontakterna  
med övriga anhöriga – det kan vara barn, barnbarn, syskon eller andra  
släktingar och vänner – måste givetvis, som vi motionärer ser det, öka  
sedan maken har gått bort.

Jag tycker, herr talman, att det ligger något prestigebetonat över ut-  
skottets hantering av denna fråga. Jag är medveten om att det inte för  
frågan framåt på något sätt, men jag anser ändå att vårt krav i denna  
motion är så pass befogat och från rättvisesynpunkt så kristallklart motive-  
rat att jag dristar mig till att mot vad ett enigt utskott har ansett yrka bifall  
till motionen 109.

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Jag vill först säga att det är ett enhälligt utskottsbe-  
tänkande som föreligger för behandling i riksdagen. Herr Olsson i Edane  
har yrkat bifall till motionen 109, vari föreslås att änkor som uppnått 60 år,  
alternativt som uppburit hustrutillägg, skall få pensionärsrabatt på statens  
järnvägar.

Detta är egentligen ingen ny riksdagsfråga. Den förmån som pensio-  
närsrabatterna utgör innebar en stor förbättring för pensionärerna när  
den tillkom. En ytterligare utvidgning av rabattförmånen – för det är  
i praktiken en utvidgning – enligt nuvarande bestämmelser är utskottet  
ännu inte berett att tillstyrka. Däremot anser utskottet att en ytterligare  
utvidgning av rabattförmånen är önskvärd och berättigad så snart ut-  
redningen i frågan är färdig. Förslag om detta är säkerligen att vänta när den  
trafikpolitiska utredningen har slutfört sitt arbete. Vi har därför velat av-  
vakta denna utrednings betänkande. Trafikutskottet framhöll f. ö. redan

1975 att trafikpolitiska utredningen sysslade med frågor rörande pensionsrabatternas giltighet.

Utskottet avstyrker således motionen 109.

Fröken Johansson sade bl. a. att pendeltrafiken Alingsås-Göteborg delvis skulle avvecklas. Jag vill säga att den järnvägsdelen tillhör affärsbanenätet, så orsaken är i så fall inte att trafiken på sträckan är olönsam.

I vpk-motionen 1208 föreslås att anslaget till SJ för drift av olönsamma järnvägar räknas upp till 710 milj. kr. Departementschefen beräknar medelsbehovet till 650 miljoner. Olika faktorer påverkar bedömningen av det erforderliga beloppet. Jag vill först framhålla att den beslutade taxehöjningen den 1 februari i år kommer att väsentligt öka SJ:s inkomster. Dessutom bör tilläggas att en bedömning av kostnaderna är synnerligen besvärlig att göra. Obetydliga procentuella förändringar i olika beräkningsfaktorer kan i hög grad påverka ersättningsbeloppet. Vidare är SJ:s beräkningar av de olönsamma bandelarnas värde som matarleder till affärsbanenätet ganska svåra att ta ställning till. Såvitt jag kan förstå är beräkningarna hållna i underkant.

Ett enhälligt trafikutskott har godtagit departementschefens förslag i anslagsfrågan och avstyrker vpk-motionen. Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr ÖLSSON i Edane (s):

Herr talman! Med anledning av herr Perssons i Heden inlägg är jag tacksam att vi har kommunikationsministern hos oss i kammaren.

Vad var det herr Persson sade? Jo, han aviserade en utvidgning av reserabatterna och ställde i utsikt en proposition. Följdriktigt måste jag ställa en fråga till kommunikationsministern: När den proposition kommer som herr Persson i Heden aviserade, kan vi då påräkna utvidgade reserabatter som täcker in det problem som aktualiserats i motion 109?

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Utskottet har sagt, och det har jag också gjort, att vi avvaktar den trafikpolitiska utredningens betänkande. Till dess bör det få anstå med beslut i den fråga herr Olsson i Edane har tagit upp.

Överläggningen var härmed slutad.

*Mom. 1*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1208 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Johansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

**Nr 102**

Torsdagen den  
31 mars 1977

---

*Ersättning för drift  
av icke lönsamma  
järnvägslinjer  
m. m.*

## Nr 102

Torsdagen den  
31 mars 1977

### Översyn av terrängkörningsla- gen

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 1 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.  
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1208 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Johansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 261  
Nej - 8  
Avstår - 1

#### Mom. 2 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 109 av herr Olsson i Edane m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

#### Mom. 2 b och c samt 3-5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

### § 5 Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande

1976/77:15 med anledning av motion om representation för den enskilda detaljhandeln i livsmedelsverkets styrelse

Utskottets hemställan bifölls.

### § 6 Översyn av terrängkörningslagen

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1976/77:16 med anledning av motion om översyn av terrängkörningslagen.

I detta betänkande behandlades motionen 1976/77:1321 av herr Unckel (m), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om en översyn av den år 1975 beslutade terrängkörningslagen, i enlighet med vad som anförts i motionen 1976/77:1320.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle lämna motionen 1976/77:1321 utan åtgärd.

Herr WESTERBERG (m):

Herr talman! Upphovsmannen till motionen 1321, herr Unckel, har ej möjlighet att närvara i kammaren i dag, och jag vill i hans ställe ge några synpunkter på jordbruksutskottets betänkande nr 16 angående

översyn av terrängkörningslagen.

Under senare år har som bekant en rad bestämmelser som berör alla motorintresserade införts. Och fler har aviserats. Genom flertalet av dessa nya trafikregler har också trafikmiljön och naturvårdsskyddet förbättrats till fördel för trafiksäkerheten och miljövården. Nya bestämmelser som införts av miljöskyddande skäl och som har anknytning till bilismen har förbättrat förutsättningarna för att skydda värdefulla naturområden.

Flera av de nya bestämmelserna har emellertid fått en sådan utformning att deras påverkan blivit onödigt stor och onödigt hämmande för den som är intresserad av motor och motorsport. Ett sådant exempel är den s. k. terrängkörningslagen från år 1975.

Att de betydande naturvärden vi har i vårt land generellt måste skyddas är, tror jag, uppenbart för alla. Hur och i vilken utsträckning detta skall ske kan naturligtvis alltid diskuteras. Terrängkörningslagen var inte avsedd att allvarligt hämma motorsporten men har av många ändå kommit att upplevas så.

När lagen fastställdes av riksdagen skedde det under ganska stor brådska i ett mycket vällovligt syfte, nämligen att bl. a. skydda fjällområden från förstörande skotertrafik. Lagen har kommit att få helt orimliga konsekvenser också på områden där det knappast kan ha varit avsett att den skulle ha någon inverkan. Motortävlingar har i vissa fall kommit att förhindras av länsstyrelsernas naturvårdsenheter på grunder som inte alltid förefaller vara fullt motiverade.

Till terrängkörningslagen har sedermera fogats speciella anvisningar som till en del klagör tillämpningen. Men trots detta kvarstår uppenbara oklarheter, och som en följd härav har lagen tillämpats olika i olika län.

Det finns fall där viss terrängkörning på militära övningsfält har begränsats mycket starkt, trots att det på samma övningsfält nästan dagligen framförs militära bandfordon. Det finns också exempel på att markägare och motororganisationer varit eniga om att ha någon form av terrängkörning i flodfåror o. d. men där det beslut som fattats av naturvårdsenheten inom resp. länsstyrelse har fått negativa konsekvenser. Det har inte varit fråga om ett direkt förbud, men länsstyrelsen har gjort påstötningar hos det kraftföretag som det gällt. Företaget har inte velat störa relationerna med länsstyrelsen och därför stoppat den motorverksamhet som förekommit.

Vidare finns det fall där länsstyrelsen gått ut med brev till samtliga markägare och på byråkratisk kanslisvenska framhållit att den nya terrängkörningslagen gäller. På så vis har man förstört samarbetet mellan många av de lokala motororganisationerna och markägarna.

Å andra sidan finns det län som har ställt sig mycket positiva och försökt tillämpa terrängkörningslagen liberalt. Till dessa hör Södermanlands län och Örebro län.

Det är mot denna bakgrund, tycker jag, angeläget att terrängkörningslagen ses över mot bakgrund av de erfarenheter som hittills vunnits.

Syftet bör vara att göra sådana justeringar som är möjliga för att un-

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Översyn av  
terrängkörningsla-  
gen*

derlätta motorsportverksamheten, utan att därför inkräkta på berättigade naturvårdsintressen. Att detta kan ske tycks bl. a. visas av att markägare och motororganisationer i ett flertal fall haft mycket goda kontakter, kommit väl överens och kunnat samarbeta men ändå fått problem med länsstyrelsernas naturvårdsenheter. Utskottet framhåller i sin skrivning värdet av motororganisationernas verksamhet, särskilt när det gäller ungdomens möjligheter till fritidssysselsättning i ordnade former och utbildning i trafiksäkerhetens intresse. Det håller jag med om. För några år sedan gjordes det en undersökning av statens ungdomsråd som klart visade att motororganisationer och människor som har motor som hobby tillhör de grupper som bäst har lyckats motarbeta alkohol- och narkotikamissbruk inom sina egna led. De har lyckats bättre än många religiösa och politiska organisationer. Det är därför olyckligt att man inte kan stödja sporten på ett bättre sätt.

Utskottet understryker vidare att det är angeläget att förbudet mot barmarkskörning inte får bli ett hinder för den verksamhet i organiserade former som bedrivs i de s. k. motororganisationerna. Organisationerna anser emellertid att terrängkörningslagen och dess tillämpning har kommit att bli ett hot mot dem och medfört allvarliga konsekvenser.

Som slutvinjett anger utskottet att vederbörande länsstyrelse strävar efter att åstadkomma en rimlig avvägning mellan olika intressen, alltså mellan motorintressen och naturvårdsintressen. Jag instämmer till fullo. Länsstyrelserna gör säkerligen så gott de kan för att försöka tillgodose dessa intressen, men jag vill säga att de definitivt inte helt har lyckats. Det finns olika motorklubbar som anser att lagen leder till orimliga förbud, som tar död på stora delar av deras verksamhet eller lägger mycket stora hinder i vägen för verksamhetens bedrivande. Det finns många exempel på att motorklubbarna måste använda mycket avlägsna och svårtillgängliga områden för terrängkörning. Det har då uppstått tendenser till överträdelse av lagen – man har struntat i terrängkörningslagen.

Trots utskottets skrivning är det alltså fortfarande uppenbart att lagen lämnar utrymme för ett visst godtycke i fråga om hur man skall behandla olika motororganisationer i olika län. Ungdomarna känner sig vara motarbetade i stället för att ha stöd av statsmakterna och tycker sig vara orättvist och illa behandlade.

När lagen med gällande anvisningar på detta sätt kan leda till olikheter i tillämpningen mellan olika län och olika länsstyrelser naturvårdsenheter och när motororganisationerna känner sig motarbetade, tycker jag att det är angeläget att se över lagen. Jag tror att länsstyrelserna gör sitt bästa för att tillämpa lagen lika över hela landet men utan att lyckas.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till motionen 1321 av herr Unckel.

Herr LARSSON i Borrbj (c):

Herr talman! Terrängkörningslagen trädde i kraft så sent som den 1 januari 1976. Jag kan försäkra herr Westerberg att den, i det skick den föreligger efter utskottsbehandlingen, i långa stycken är en produkt av

den balans mellan olika intressen som man från samhällets sida måste eftersträva. När herr Westerberg säger att det finns ungdomar i olika motorsportorganisationer som känner sig illa behandlade eller tycker att verksamheten är begränsad, kan jag försäkra honom att det finns många organisationer med mycket ambitiösa, skötsamma och ideellt inriktade ungdomar som redan känner sin verksamhet litet begränsad av det utrymme som motorsportorganisationerna har till sitt förfogande.

Men jag vill gärna mycket starkt understryka att det både i propositionen och i utskottsbetänkandet i anledning av denna tydligt är angivet att ambitionen skall vara att med hänsynstagande till naturvårdsintresset ändå på allt sätt försöka att ge utrymme för motorsportorganisationernas verksamhet. Jag finner däremot de olägenheter, som man talar om i mycket allmänna formuleringar, inte vara tillräckligt styrkta vare sig i motionen eller genom herr Westerbergs anförande.

Riksdagens beslut i anledning av lagförslaget siktade faktiskt till en viss flexibilitet, och meningen var att man skulle medge en viss rörelsefrihet för de regionala organen så att de kan ta ställning med utgångspunkt i regionens speciella förhållanden. Därför är det inte så förvånande att det förekommer olika ställningstaganden i olika län. Vi får också ta litet mera tid på oss och samla ett något starkare underlag för en kritik mot lagen innan vi vidtar några nya åtgärder.

Att lagen har tagit död på motororganisationernas verksamhet är väl ändå att ta till överord. Att det skulle vara en stor olägenhet för motorburna ungdomar att förflytta sig till en något mera avlägsen plats är ett betyg åt motororganisationerna, som är litet förvånande och som jag inte tror att de själva vill acceptera.

Ett fullt enigt utskott har med hänsyn till den korta tid som terrängkörningslagen har varit i kraft inte funnit erfarenheterna av denna än så länge vara tillräckliga för att nu motivera en översyn av lagstiftningen.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WESTERBERG (m):

Herr talman! Det har här talats om olägenheter och om en flexibilitet som skall medge att regioners speciella förhållanden kan tillgodoses. Ja, visst skall vi ha en viss flexibilitet, men handläggningen måste också upplevas som mycket olikartad av skilda motororganisationer med tanke på att länsstyrelserna i vissa län är mycket passiva och inte aktivt försöker marknadsföra terrängkörningslagen, som av många motororganisationer uppfattas mycket negativt.

Jag menade inte att den kommer att ta död på motororganisationerna, men jag sade att den kan komma att hämma deras verksamhet ganska ordentligt, och jag tror också att sådana förhållanden verkligen råder att denna farhåga är berättigad. Jag har talat med relativt många aktiva inom motororganisationer av olika slag. Jag sade att den omständigheten att det är lång väg till olika banor kan medföra – och vi vet att det ofta

Torsdagen den  
31 mars 1977

---

Översyn av  
terrängkörningsla-  
gen

blir så— olovlig terrängkörning inom avsnitt där vi själva inte önskar det och där det finns naturvärden som man vill bevara.

Jag har även i mitt anförande pekat på några fall, bl. a. ett utanför Linköping, där ett avsnitt tidigare klart haft karaktären av övningsfält och förut trafikerats och fortfarande dagligen trafikeras av stora bandvagnar. Länsstyrelsen har där varit oerhört restriktiv när motorcykelorganisationer velat anordna motortävlingar. De har fått begränsa sig till att köra maximalt en dag. Det har också förekommit att tjänstemän från länsstyrelsen i ett annat län, nämligen Skaraborg, genom påtryckningar försökt förmå kraftföretag att säga upp avtal som innebär att motororganisationer för sin verksamhet får utnyttja uttorkade flodfåror, som frilagts i samband med pågående kraftverksbyggen.

Det finns också fall där länsstyrelsen har skickat brev till markägarna på en mycket byråkratisk kanslislvenska, som dessa haft mycket svårt att sätta sig in i. På det sättet har man skrämt upp markägarna och gjort dem tvacksamma till samarbete med motororganisationerna. Samtidigt finns det län där man ställt sig mycket positiv och försökt undvika att hämma motororganisationerna. Jag tycker det finns skäl att ompröva eller se över denna lagstiftning så att den bättre kommer att medge en ungefär likartad behandling av dessa frågor över hela landet, naturligtvis med en viss flexibilitet, men dock så att man kan känna en rättssäkerhet på detta område.

Herr LARSSON i Borrby (c):

Herr talman! Om det verkligen förhåller sig på det sätt som herr Westerberg här så målande beskriver, om de myndigheter han har erfarenhet från i verkligheten har behandlat lagen så som han beskriver, då är det inte lagstiftningen det är fel på, då är det faktiskt fel på den som har att handlägga denna lag. Jag skulle vilja föreslå herr Westerberg och andra motorintresserade ungdomar att plocka fram propositionen och utskottsbetänkandet och visa dessa för här berörda myndigheter. Det står väldigt tydligt och klart redan i propositionen att den föredragande är medveten om att motorcykel- och mopedåkning i terräng bedrivs som fritidsverksamhet för ungdom. Han framhåller att möjligheten till en sådan aktivitet bör kunna tillgodoses i kommunernas planering för fritidsverksamhet. Det bör vara berörda myndigheters skyldighet att hjälpa till att skapa sådana möjligheter för motorsportorganisationerna. Det går tydligt och klart att utläsa detta i lagen, i förarbetena till denna och i utskottsbetänkandet.

Med detta vill jag ännu en gång säga att ännu så länge har vi inte den erfarenheten att vi kan säga att det är fel på lagen; möjligen är det fel på tillämpningen.

Herr WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag vill bara påpeka att jag för min del är övertygad om att alla tjänstemän som arbetar inom naturvårdsenheterna på

länsstyrelserna i resp. län gör sitt yttersta och sitt bästa arbete för att försöka tolka denna lag och de föreskrifter som finns kring lagen. Jag misstror inte dem och deras arbete och tror inte att de försöker sabotera det hela.

Men när det sker så våldsamt olika tolkningar mellan olika län i ganska likartade fall, då tycker jag det finns all anledning att se över lagen så att det blir bättre möjligheter att få en likformig bedömning rakt över hela landet.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1321 av herr Unckel, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

§ 7 Föredrogs finansutskottets betänkande 1976/77:15 angående verkställd granskning av riksbankens förvaltning år 1976, jämte motion, samt förslag om disposition av riksbankens vinst.

*Punkten 1*

**Granskning av riksbankens förvaltning**

I motionen 1976/77:1349 av herr Werner m. fl. (vpk) hade hemställts att riksdagen vid behandlingen av fullmäktiges i riksbanken förvaltningsberättelse för år 1976 som sin mening gav till känna:

1. att skärpt restriktivitet borde tillämpas vid tillståndsgivning för svenska investeringar i utlandet,

2. att valutalagstiftningen icke fick tillämpas på ett sätt som stred mot den deklarerade svenska utrikespolitiken,

3. att utdelningen av priset i ekonomisk vetenskap borde upphöra.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1349.

Fru BACKBERGER (vpk):

Herr talman! I motionen 1349 som vänsterpartiet kommunisterna väckt med anledning av fullmäktiges i riksbankens förvaltningsberättelse för år 1976 har vi ställt kravet att riksdagen i anledning av denna berättelse borde uttala:

1. att skärpt restriktivitet bör tillämpas vid tillståndsgivning för svenska investeringar i utlandet,

2. att valutalagstiftningen inte får tillämpas på ett sätt som strider mot den deklarerade svenska utrikespolitiken,

3. att utdelningen av priset i ekonomisk vetenskap bör upphöra.

Bakgrunden till dessa tre punkter är följande.

Den svenska kapitalexporten har långsiktigt ökat mycket kraftigt. Jämfört med början av 1960-talet rör det sig i löpande priser om en tju-

godubbling. Den stora ökningen har främst rört producerande företag utomlands. På så vis har vi fått en utveckling där sysselsättningen inom svensk industri utomlands ökar, medan industrissysselsättningen inom Sverige minskar.

Vi kommunister har till årets riksdag väckt en mera utförlig motion i detta ärende. Men då riksbanken enligt valutalagstiftningen är den myndighet som ger tillstånd till utlandsinvesteringar vill jag också här påpeka att större restriktivitet vid beviljandet av utlandsinvesteringar nu är nödvändig.

Nu har utskottet i sitt betänkande, utöver de vanliga undanglidningarna, en motivering som borde bli klassisk i ämnet ohållbara argument. Det står i utskottets betänkande att "en totalt sett ökad volym i sig inte kan föranleda avslag på enskilda framställningar". Detta betyder att utskottet inte förstår att den totala mängden utlandsinvesteringar är summan av antalet enskilda framställningar om utlandsinvesteringar. Kan man inte avslå enskilda ansökningar kan man således aldrig påverka totalsumman.

Utskottet skriver vidare att "den prövning valutastyrelsen enligt valutalagen har att göra huruvida investeringen skulle åsamka landets intressen utomordentlig skada gäller varje framställning för sig". Det öppnar egentligen vägen för nästan totalt ohämmad kapitalexport. Om enskild investering skulle kunna åsamka landet utomordentlig skada, så måste den vara mycket stor. Men en mycket stor investering kan ju delas upp på flera framställningar. Utskottets skrivning gör prövningsförfarandet i praktiken överflödigt. Det är, herr talman, en farlig och ansvarslös linje. Det är att frånhända sig den möjlighet till styrning som valutalagen trots allt är tänkt att innehålla.

Den andra punkten i vår motion gäller riksbankens valutastyrelsens tillstånd till SE-banken, Svenska Handelsbanken, PK-banken och Götabanken att med 7 miljoner dollar bidra till ett lån till Argentina. Utskottet har den uppfattningen att Sveriges ekonomiska förbindelser med Argentina är så omfattande att det är självklart att valutatillstånd meddelas. Några politiska värderingar skall man inte göra när man beviljar lån, hävdar utskottet och hänvisar till valutalagen. Vad utskottet här inte ser är att ett lån till Argentina – eller till något annat land – är utrikespolitik. Beviljandet av lånet till Argentina är lika mycket utrikespolitik som ett avslag hade varit. En utrikes lånetransaktion är en del av våra förbindelser med omvärlden, och den påverkar omvärldens syn på oss. Utskottet må hålla sig på denna formalistiska paragrafryttarnivå, men hur det än vänder sig så har valutastyrelsen när den beviljar lånet till Argentina gjort ett politiskt ställningstagande – oavsett om styrelsen insett detta eller inte.

Ett lån till Argentina är ett stöd till en fascistisk regim med ett massivt förtryck, med förföljelser, terror och mord på sitt samvete. Ingen formalism, inget paragrafrytteri i världen kan ändra på detta faktum. Beviljandet av lånet till den fascistjunta som nu styr Argentina är ytter-

ligare ett tecken på högervändningen inom svensk utrikespolitik. Det finns ingenting som tvingar riksbanken att ge sin medhjälp till lån som stärker fascistiska terrorregimer.

Riksdagen borde därför framhålla, såsom vi krävt i motionen, att valutalagstiftningen skall tillämpas på så sätt att den inte strider mot svensk utrikespolitik.

Priset i ekonomi har varit omdiskuterat. Ekonomin som vetenskap är politisk till sin karaktär. Detta erkände de klassiska ekonomerna som gav sitt ämne rubriken politisk ekonomi. Ekonomipriset är ett politiskt pris, ett uttryck för en uppskattande värdering av viss ekonomisk politik och därmed för en politisk grundsyn.

Att man som sist tilldelade Milton Friedman priset är i bästa fall uttryck för en fullständig politisk aningslöshet. Progressiva människor världen över upprördes av detta prisande av en av världens mest reaktionära ekonomer. Milton Friedman har som bekant varit rådgivare åt Pinochets fascistiska junta i Chile. Han har förordat en ekonomisk politik som ytterligare försämrat villkoren för Chiles arbetare och småbönder. Han har förordat en politik som lett till både en kraftig ökning av arbetslösheten och en kraftig inflation. Hans ekonomiska råd, som följts av juntan i Chile, har lett till inte bara ökad fattigdom utan ren misär för större delen av Chiles folk.

Endast de mest inskränkta cyniker, som inbillar sig att ekonomiska teorier bara har intresse i en abstrakt värld av ekonomiska modeller och matematiska kalkyler och som inte tar hänsyn till de resultat som teorierna leder till när de prövas i praktiken, kan försvara att Friedman fick det här priset. Vetenskapsakademien visade i sitt beslut att utse Friedman till pristagare ett sådant synsätt.

Vi har, herr talman, inga garantier mot förnyade skandaler av den här arten. Vi har inga garantier mot förnyad politisk omdömeslöshet vid utdelning av det här politiska priset. Riksdagen bör därför enligt vpk:s mening uttala sig för att utdelningen av priset i ekonomisk vetenskap upphör.

Herr talman! Jag vill med stöd av detta yrka bifall till motionen 1349.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Det betänkande som riksdagen nu har att ta ställning till gäller finansutskottets granskning av riksbankens ämbetsberättelse och riksdagens revisorers berättelse över granskningen av riksbankens verksamhet.

Utskottet är enigt i sitt betänkande och har inte funnit någon anledning till erinran mot riksbanken utan föreslår att fullmäktige i riksbanken beviljas ansvarsfrihet för 1976.

Med anledning av riksbankens förvaltningsberättelse har det väckts

en motion från vpk:s sida, som fru Backberger här redovisade. Vpk påstår att riksbanken i stigande utsträckning har meddelat tillstånd till svenska investeringar i utlandet och att riksbanken därmed har medverkat till en minskning av sysselsättningen i Sverige.

Detta påstående är oriktigt eller – för att använda fru Backbergers ordval – ohållbart. Om man tittar efter i redogörelsen, t. ex. på s. 121, så finner man där siffror om utvecklingen av storleken av svenska direktinvesteringar i utlandet. Man kan då finna att riksbanken år 1972 gav tillstånd till svenska direktinvesteringar i utlandet på 1,9 miljarder. Motsvarande belopp för 1976 var ungefär 3,5 miljarder. I det senare beloppet finns då en betydande post, där bakgrunden är att svenska företag för att skydda sina fordringar i ett annat land omvandlat dessa till ägarkapital i utländska företag.

Vidare är det på det viset att av det totala beloppet för utlandsinvesteringar år 1972 krävdes att 29 % skulle finansieras genom upplåning utomlands. Motsvarande siffra för 1976 är 56 %.

Det här visar alltså att det inte är fråga om att tillståndsgivningen har karaktär av en ökning av utströmningen av kapital från Sverige. Om man tar hänsyn till prisutvecklingen och bortser ifrån det särskilda ägarengagemang som inryms i siffrorna för 1976 så är det, beräknat i fasta priser – och det är naturligtvis det det gäller – fråga om en mycket måttlig ökning.

Det är alltså ett felaktigt påstående när man talar om en stor ökning av de svenska investeringarna i utlandet vad gäller riksbankens tillståndsgivning.

F. ö. är det på det viset att riksdagen knappast via sin tillståndsgivning kan påverka storleken av svenska företags investeringar i utlandet.

Det sägs ju i 2 a § valutalagen:

”Förordnande enligt denna lag skall av riksbanken ianspråktagas för att främja penning- och valutapolitiken. Därvid får industri- och sysselsättningspolitiska strävanden beaktas. Hänsyn av sistnämnda slag får dock föranleda avslag på framställning endast då denna på grund av beloppets storlek eller andra faktorer skulle åsamka landets intressen utomordentlig skada.”

Detta är alltså innebörden av lagen. Och det vore befogat att kritisera riksbanken om den inte hade följt lagen. Vad fru Backberger gjorde var att hon kritiserade lagen. Det kan man säkert göra, men det var inte påkallat i det här sammanhanget. Det finns alltså ingen anledning till några invändningar mot valutastyrelsens tillämpning av valutalagen.

Som andra punkt tog fru Backberger upp ett banklån till Argentina där svenska banker medverkar. Det kan ju vara av intresse att notera vad som står på s. 124 i riksbankens berättelse, nämligen att tillstånden till svenska direkta investeringar i Argentina har minskat mycket påtagligt under senare år. År 1972 medgavs totalt investeringar i Argentina på 98 milj. kr., medan motsvarande siffra för 1976 var bara 7 milj. kr.

Det är alltså inte några stora belopp som strömmar ut från Sverige till Argentina.

Man skall också ha klart för sig att riksbanken som statsmyndighet för valutaärenden naturligtvis inte skall göra utrikespolitiska bedömningar; det vore fullkomligt felaktigt om riksbanken övertog den uppgiften från de politiska organen. Här är det alltså fråga om att tillstånd skall beviljas av riksbanken när det anses föreligga ett svenskt intresse av att en sådan transaktion skall genomföras. Sverige har ekonomiska förbindelser med Argentina av sådan omfattning att riksbanken enligt lagstiftningen skall meddela valutatillstånd. Det finns alltså inte någon grund för att kritisera riksbanken och valutastyrelsen i det här sammanhanget. Vill man framföra synpunkter av det slag som fru Backberger här redovisade, får det ske i annat sammanhang.

Inte heller det tredje yrkandet i vpk-motionen – fru Backberger upprepade det här – är sakligt motiverat. Fru Backberger hävdar att utdelningen av det särskilda nobelpriset i ekonomi genom ett uttalande från riksdagens sida skall fås att upphöra. Nobelpriset i ekonomi delas ut av Vetenskapsakademien, och det är självfallet inte någonting som riksdagen kan lägga sig i. Med de värderingar vi har i Sverige är det inte de politiska organen som gör vetenskapliga bedömningar, utan det är de vetenskapliga organen; möjligen har man annan praxis i andra länder.

Vidare finansieras det här priset av pengar som riksdagen har förbundit sig att via riksbanken varje år ställa till Nobelstiftelsens förfogande. Jag vill erinra fru Backberger om att riksdagen år 1969 enhälligt bekräftade den utfästelse som riksbanken tidigare hade gjort och betecknade den som oåterkallelig och för all framtid bindande. Nu vet jag att kontinuiteten inom det kommunistiska partiet inte är särskilt påfallande, och det är möjligt att det inte finns någon kommunistisk riksdagsledamot kvar som var med om beslutet år 1969, men det kan ju vara värt att notera att riksdagen alltså har gjort en sådan här donation, att priset bygger på den donationen och att donationen är oåterkallelig.

Herr talman! Jag yrkar på samtliga punkter bifall till utskottets hemställan.

Fru BACKBERGER (vpk):

Herr talman! Herr Molin har hela tiden en tendens att bagatellisera de problem jag tar upp. Det är en värderingsfråga om man anser att den här ökningen som herr Molin tog upp under punkt 1 är liten eller stor; jag hävdar ändå att det är en ganska kraftig ökning. Och även om kapitalexporten till Argentina skulle ha minskat, är det ett faktum att ett banklån har beviljats Argentina.

Vad jag är ute efter, herr talman, är den principiella politiska innebörden. I utrikesdebatten sades att ekonomi, moral och politik inte är sektorer som är skilda av vattentäta skott, utan de hänger faktiskt samman.

Herr Molin säger också att riksbanken inte kan göra politiska bedöm-

ningar. Ändå står han här och talar för att riksbanken inte skall göra politiska bedömningar. Det måste väl ändå tyda på att riksbanken på något sätt är kopplad till riksdagen – inte sant? I så fall är det givetvis herr Molin som här har deklarerat en politisk bedömning. Vi skulle ha anledning att debattera detta i dag om inte riksbanken och riksdagen vore kopplade till varandra.

Apropå priset till Milton Friedman menar jag fortfarande att politik och ekonomi inte är fristående från varandra.

Sedan var det väl ändå, herr Molin, litet fånigt att tala om den bristande kontinuiteten i det kommunistiska partiet. Det tycker jag var att sänka debatten till en oerhört låg nivå. Kanske är det för att jag är kvinna som jag skall behandlas på det sättet. Jag vet inte om man män emellan använder en så låg debattnivå. Var vänlig och betrakta mig som en representant för mitt parti och kom inte med sådana lite löjliga grejor!

Oavsett vad mitt parti var med om att besluta 1969 hävdar jag att om man har medverkat till ett beslut som fått otrevliga konsekvenser, så är det alls ingen skam att vara självkritisk och säga att det beslutet måste omprövas och rivas upp.

Herr Molin resonerar mycket ofta utifrån formalistiska principer, men jag menar att det är alldeles för allvarliga och stora saker som står på spel för att man skall kunna driva denna väldigt formalistiska linje.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Förvisso hör politik och ekonomi samman. Däremot hör det resonemang som fru Backberger nu för inte samman med det ärende som vi diskuterar. Det var det jag försökte framhålla för fru Backberger. Det är inte formalism när jag säger att en bedömning av riksbankens handlande under 1976 skall göras utifrån den lagstiftning som gäller, dvs. om riksbanken har följt valutalagens bestämmelser eller inte. Fru Backberger har inte på någon punkt kunnat visa att riksbanken har brutit mot valutalagens bestämmelser. Däremot tycker fru Backberger inte om en del av valutalagens bestämmelser – det är en annan sak. Då går det bra att yrka på ändring av valutalagen.

Fru Backberger sade att jag hade hävdat att riksbanken inte kan göra politiska bedömningar. Jag sade att riksbanken inte *skall* göra politiska bedömningar. De bedömningarna skall göras av de ansvariga politiska organen och ytterst av riksdagen i samband med lagstiftningen. Det är därför som jag menar att de synpunkter som fru Backberger framför hör samman med ett yrkande om en ändring av valutalagen men däremot inte med en kritik mot dem som på ett korrekt sätt har tillämpat valutalagen.

Beträffande Nobelpriset i ekonomi var jag inte klar över vari fru Backbergers missnöje bestod. Om kritiken gällde det faktum att Milton Friedman hade fått priset föreställer jag mig att vi ändå kan vara överens om att riksdagen inte kan upphäva Vetenskapsakademiens beslut att ge Milton Friedman priset, även om jag skulle kunna tänka mig att

fru Backberger önskar det. Riksdagen kan inte heller i fortsättningen lägga sig i de vetenskapliga bedömningar som utgör grunden för vem som skall få ett sådant här pris.

Jag påminde till slut om att de beslut som en gång tagits i riksdagen innebär att den fond ur vilken priset i ekonomisk vetenskap utdelas är en donation som riksdagen inte utan vidare kan återta – och i varje fall definitivt inte med anledning av behandlingen av riksbankens förvaltningsberättelse.

Fru BACKBERGER (vpk):

Herr talman! Det måste vara en missuppfattning att jag skulle ha påstått att vi skall återta priset. Vi har, herr Molin, i vår motion yrkat på att priset i ekonomisk vetenskap skall upphöra.

Jag tror, herr talman, att skiljaktigheterna mellan herr Molins och min uppfattning beror på att vi har olika politisk grundsyn. Jag vill erinra om att den klassiska liberalismen var klart antimonopolistisk till sin karaktär. Herr Molin talar om det felaktiga i att politisera. Men var står herr Molin själv politiskt? Står herr Molin på den klassiska liberalismens grund, eller representerar herr Molin en helt ny linje inom liberalismen?

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Jag vet inte om fru Backberger ansträngde sig att förstå vad jag sade. Men låt mig när det gäller ekonomipriset i all korthet säga att jag inte anser att riksdagen skall diskutera lämpligheten av den ene eller andre kandidaten. Det är det andra organ som har anledning att göra. Dessutom gäller det här en donation som gjorts till en särskild fond, och den kan icke återtas på grundval av det yrkande som fru Backberger här har ställt.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1349 av herr Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Backberger begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 1 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1349.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Backberger begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 256  
Nej – 8

Nr 102

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Internationella  
valutafonden,  
m. m.*

*Punkten 2*

Lades till handlingarna.

*Punkterna 3 och 4*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 8 Föredrogs finansutskottets betänkande 1976/77:16 angående verkställd granskning av riksgäldskontorets förvaltning.

*Punkten 1*

Lades till handlingarna.

*Punkten 2*

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Föredrogs och lades till handlingarna  
Finansutskottets betänkande  
1976/77:17 med anledning av riksdagens revisorers verksamhetsberättelse år 1976

## § 10 Internationella valutafonden, m. m.

Föredrogs finansutskottets betänkande 1976/77:18 med anledning av propositionen 1976/77:86 om ändringar i Internationella valutafondens stadga, m. m., jämte motion.

I propositionen 1976/77:86 hade regeringen (ekonomidepartementet) efter föredragning av herr statsrådet Bohman föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna de ändringar i valutafondens stadga för vilka föredraganden redogjort i propositionen,

2. bemyndiga regeringen att öka Sveriges kvot i valutafonden med 125 milj. SDR (särskilda dragningsrätter) till 450 milj. SDR,

3. bemyndiga riksbanken att erlägga det insatsbelopp som behövdes,

4. bemyndiga regeringen att, i enlighet med vid propositionen fogade resolutionstexter, öka Sveriges kapitalinsats i Världsbanken med 90,3 milj. dollar till 367,6 milj. dollar,

5. bemyndiga regeringen att lämna riksbanken garanti för täckning av förluster som kunde uppkomma på den ökade kapitalinsatsen och som fullmäktige i riksbanken inte ansåg böra belasta banken samt

6. bemyndiga riksbanken att erlägga det erforderliga kapitalet samt påtaga sig de förpliktelser som följde med teckning av 903 andelar, var och en med ett nominellt värde av 100 000 dollar, i Världsbankens grundfond.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1976/77:1443 av herr Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen beslutade att avslå punkterna 4, 5 och 6 i hemställan i propositionen 1976/77:86.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen bemyndigade regeringen att godkänna i propositionen 1976/77:86 redovisade ändringar i valutafondens stadga,

2. att riksdagen bemyndigade regeringen att öka Sveriges kvot i valutafonden med 125 milj. SDR till 450 milj. SDR,

3. att riksdagen bemyndigade riksbanken att erlægga det insatsbelopp som behövdes,

4. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1976/77:1443 i denna del bemyndigade regeringen att, i enlighet med vid propositionen fogade resolutionstexter, öka Sveriges kapitalinsats i Världsbanken med 90,3 milj. dollar till 367,6 milj. dollar.

5. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1976/77:1443 i denna del bemyndigade regeringen att lämna riksbanken garanti för täckning av förluster som kunde uppkomma på den ökade kapitalinsatsen och som fullmäktige i riksbanken inte ansåg böra belasta banken.

6. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1976/77:1443 i denna del bemyndigade riksbanken att erlægga det erforderliga kapitalet samt påtaga sig de förpliktelser som följde med teckning av 903 andelar, var och en med ett nominellt värde av 100 000 dollar, i Världsbankens grundfond.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Herr talman! Regeringen har kopplat en ökning av Sveriges insatser i Världsbanken till förslaget att Sverige skall godta förändringarna i Internationella valutafondens stadga. Det sägs av både regeringen och finansutskottet att detta är praxis. Regeringen och finansutskottet vill således öka de svenska insatserna i Världsbanken med 90,3 miljoner dollar.

Även om något är praxis, eller hävdas vara praxis, ligger det inget tvingande däri. Praxis är ingenting som ovillkorligen måste gälla. Det måste också noteras som nonchalant av riksdagen att i dag besluta om en ökning av Sveriges insatser i Världsbanken samtidigt som det finns en motion, remitterad till utrikesutskottet, med förslaget att Sverige bör gå ur Världsbanken. Visserligen är frågor i detta hus oftast avgjorda på förhand, men en sådan behandlingsordning som denna uppehåller inte ens ett sken av parlamentarism.

Världsbanken är en institution vars huvudsakliga verksamhet har varit att stödja USA-imperialismens intressen. Genom Världsbanken ges lån främst till länder med starkt reaktionära regimer, länder där främst USA-imperialismen har ett stort ekonomiskt inflytande. Världsbankens eller dess underorgans lån ges ofta för att främja investeringar i anläggningar som underlättar de internationella storföretagens verksamhet.

Världsbanken har också använts som ett påtryckningsinstrument i imperialisternas strävanden att påverka och styra politiken vid vissa länder. Bankens ökända agerande gentemot Chile är här ett tydligt exempel. Man vägrade lån under Allendes tid, man har beviljat stora lån på generösa villkor till den banditliga kring general Pinochet som nu kallar sig Chiles regering.

Världsbankens reaktionära länderval vid utlåningen belyses av siffrorna från förra verksamhetsåret. 10 % av bankens lån gick till Indonesien, vars nuvarande regim bär ansvaret för mord på långt över 1 miljon kommunister, andra demokrater och progressiva – en regim som dessutom militärt angriper och försöker annektera Östra Timor. 10 % av bankens utlåning gick vidare till Brasilien, ett land styrt av en brutal militärdiktatur med politisk terror och förtryck och barbariskt folkmord på indianer på sitt samvete. 7 % av bankens utlåning gick till Sydkorea, en fascistisk diktatur som brutalt trycker ner arbetarklassen, som låter kapitalägarna utnyttja barnarbetare och som dessutom är ett ökänt fäste för den amerikanska imperialismens angreppsplaner mot Demokratiska folkrepubliken Korea. Dessa var de tre största låntagarna ur Världsbanken 1975/76.

Svenska biståndsmedel – för det är sådana det handlar om – kan verkligen få en bättre användning än att bidra till att hålla sådana regimer, sådana rena gangstervälden, under armarna.

Vänsterpartiet kommunisterna har motionerat om att Sverige skall lämna Världsbanken. Riksdagen bör därför avslå yrkandena under punkterna 4, 5 och 6 i finansutskottets betänkande, vilket är innebörden av motionen 1976/77:1443.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 1443 och avslag på punkterna 4, 5 och 6 i finansutskottets betänkande.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Herr Hagbergs i Borlänge kritik mot finansutskottets betänkande och mot propositionen på den här punkten sammanföll helt med vpk:s välkända kritik av Världsbanken. Det räcker väl då att påminna om att motioner med det innehållet har framförts från vpk:s sida under många år och att de har avslagits av riksdagen med stor majoritet. Riksdagen har ansett att Världsbanken har en betydelse när det gäller kreditgivningen till u-länderna, och man har också utgått från att Världsbanksgruppen inte skulle fungera bättre om Sverige inte var med.

Med hänsyn till att herr Hagbergs kritik sålunda helt och hållet var knuten till frågan om svenskt medlemskap i Världsbanken och att riksdagen tidigare vid flera tillfällen har tagit ställning till de yrkandena och beslutat att Sverige skall vara kvar i Världsbanken, har jag ingen anledning att ytterligare gå in på sakargumentation.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

*Mom. 1-3*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

*Mom. 4-6*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1443 av herr Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hagberg i Borlänge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 4-6 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.  
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1443.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hagberg i Borlänge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 251  
Nej - 8  
Avstår - 1

## **§ 11 Om tillsättningen av viss tjänst vid handelsflottans kultur- och fritidsråd**

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Jan Bergqvists* i Göteborg (s) den 24 mars anmälda fråga, 1976/77:344, och anförde:

Herr talman! Herr Jan Bergqvist i Göteborg har frågat mig om jag är beredd att tillmötesgå de anställdas krav när det gäller formerna för tillsättande av kanslichefstjänsten vid handelsflottans kultur- och fritidsråd.

Frågan om tillsättande av ny kanslichef vid handelsflottans kultur- och fritidsråd bereds f. n. inom kommunikationsdepartementet. Eftersom rådets verksamhet primärt är inriktad på att ge service åt den svenska handelsflottan ingår i beredningen samråd med redarnas och de ombordanställdas organisationer.

I beredningen av ärendet ingår också - på begäran av den personalorganisation som företräder de anställda vid kultur- och fritidsrådet - förhandlingar enligt medbestämmandelagens bestämmelser. Jag finner ingen anledning att här i kammaren kommentera dessa förhandlingar.

## **Nr 102**

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Om tillsättningen av  
viss tjänst vid  
handelsflottans  
kultur- och  
fritidsråd*

Torsdagen den  
31 mars 1977

*Om biståndet till  
Laos.*

Herr JAN BERGQVIST i Göteborg (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Jag ställde frågan därför att jag ville ha ett resonemang om formerna för tillsättande av vissa statliga tjänster. Jag är intresserad av hur besluten förbereds. Jag tog ett konkret fall såsom utgångspunkt för diskussionen.

Sedan jag ställde frågan har centrala förhandlingar kommit i gång om denna speciella tjänst. Självfallet vill jag inte från riksdagens talarstol hoppa in i de förhandlingarna.

Den principiella frågan är emellertid värd att ta upp. Vanligen brukar man ju inte annonsera ut kanslichefstjänster och liknande tjänster. Men ibland förekommer det, och ingenting hindrar att man gör det.

Om nu de anställda begär att man skall utannonsera en sådan tjänst, vad finns det då för skäl att motsätta sig en annonsering? Varför kunde inte kommunikationsministern i det här fallet gå med på en annonsering, innan det hela fördes över till centrala förhandlingar? Och när det gäller sådana här tjänster i allmänhet, vad kan det i andra fall finnas för skäl att man inte kan gå med på sådana krav från de anställda?

Kommunikationsministerns svar på de frågorna har ett principiellt intresse, och därför avvaktar jag med spänning vad kommunikationsministern har att säga.

Överläggningen var härmed slutad.

## § 12 Om biståndet till Laos

Herr statsrådet ULLSTEN erhöll ordet för att besvara fru *Dahls* (s) den 9 mars anmälda interpellation, 1976/77:114, och anförde:

Herr talman! Fru Dahl har frågat mig *dels* om regeringen är beredd att genom bidrag från anslaget för katastrofbistånd göra en snabb insats för att motverka följderna av den missväxt och den ekonomiska blockad från Thailand som drabbat Laos, *dels* om regeringen är beredd att genomföra en ytterligare utbyggnad av det långsiktiga utvecklingssamarbetet med Laos under kommande år.

Sverige ger det här budgetåret 30 milj. kr. i bistånd till Laos. Vi har nyligen kommit överens med de laotiska myndigheterna om hur dessa medel skall utnyttjas. De skall användas för upprustning av transportväsendet, främst i form av utrustning och maskiner för vägbyggnad och reparationsverkstäder. Den laotiska regeringen har således valt att utnyttja anslaget för andra ändamål än livsmedelsimport.

Försörjningsläget i Laos är nu som tidigare besvärligt. Sverige har tidigare givit Laos livsmedelsbistånd i form av fiskkonserver. Erfarenheterna och behoven av denna typ av bistånd kommer att diskuteras i samband med ett besök som representanter för biståndsmyndigheterna gör i Laos nästa månad. Kommer man då fram till att det finns behov härav, är jag beredd att överväga en ny sådan biståndsinsats.

När det gäller frågan om ytterligare utbyggnad av utvecklingssamarbetet får jag hänvisa till budgetpropositionen. Det föreslås där en övergång från det katastrofbistånd som hittills har lämnats till ett planerat utvecklingssamarbete med Laos. I enlighet med SIDA:s förslag upptas en medelsram på 35 milj. kr. för budgetåret 1977/78. Om riksdagen bifaller förslaget kommer vi att kunna inleda planeringen av ett långsiktigt utvecklingssamarbete. Till grund för denna planering kommer att ligga tre gånger det belopp som riksdagen beslutar om, alltså 105 milj. kr.

Fru DAHL (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Ullsten för svaret, som jag uppfattar som mycket positivt, både när det gäller beredvilligheten att nu snabbt göra en insats med medel från katastrofanslaget och när det gäller att bygga ut det långsiktiga biståndet till Laos.

Min glädje över svaret är så mycket större som jag nyligen kunde studera den mycket besvärliga situation Laos befinner sig i. Laos var ju redan under kriget det glömda landet. Det var där man bedrev det glömda kriget, det krig som USA försökte dölja för världen när det faktiskt pågick.

Eftersom Laos är ett litet land med besvärliga kommunikationer, avstängt från havet osv., finns det stor risk för att Laos mycket svåra situation också nu efter kriget skulle bli bortglömd. Men vi som såg den situation landet befinner sig i fick ett väldigt starkt intryck av vilket stort behov det finns av både materiellt bistånd och vänskapliga kontakter med andra länder.

Laos är inte bara ett land som drabbades väldigt hårt av kriget utan också ett av världens fattigaste och mest underutvecklade länder. Behovet av utveckling på snart sagt varje område är oerhört stort. Jag skall bara ge ett par exempel.

Livsmedelsbristen är akut på grund av krigets härjningar, på grund av missväxt, på grund av den allmänna underutvecklingen och på grund av att man redan tidigare var så beroende av import från utlandet även av livsmedel. Den situationen har blivit värre i samband med den blockad som Thailand har utsatt Laos för. Man har därför nu startat en kampanj över hela landet för att öka självförsörjningsgraden vad gäller livsmedel, och man gör storartade insatser på det området. Det är dock självklart att de insatserna försvårats av torkan.

Man skall sätta i gång ett skolväsende i ett land, där tidigare bara en bråkdel av barnen gått i skola och där undervisningen skett på franska. Man har inte läroböcker ens utan måste börja från början. Det finns exempel på att man bara har en lärobok i varje ämne i en skola. Ändå kunde vi konstatera runt om i byarna i Laos hur alla barn gick till skolan på morgnarna.

Transportväsendet är totalt förstört. Vägarna är farbara endast under några månader om året, och det försvårar ytterligare situationen, bl. a. möjligheterna att distribuera livsmedel. Eftersom jordbruket är mycket

Torsdagen den  
31 mars 1977

---

*Meddelande om  
motionstider,  
m. m.*

ojämnt i landet är det nödvändigt att distribuera livsmedel mellan landsdelarna för att kunna klara befolkningen från svält.

Jag vill med anledning av vad som står i interpellationssvaret om att laotiska regeringen valt att utnyttja anslaget för andra ändamål än livsmedelsimport säga att jag tycker det är ganska självklart att man då prioriterat utrustning och maskiner för vägbyggnad och reparationsverkstäder. En upprustning av vägnätet är av så stor betydelse för utvecklingen i landet, inte minst för möjligheten att distribuera livsmedel. Jag menar att det ju inte är nödvändigt att katastrofbiståndet används enbart för livsmedel. Det skall naturligtvis användas för insatser som är av strategisk betydelse. Vi vet att den laotiska regeringen prioriterat detta område.

Jag kan tänka mig att man också mycket högt prioriterar utrustning för att kunna trycka skolböcker. Vi hade tillfälle att studera det enda tryckeri som finns i Laos. Det hör till bilden att det laotiska språket skrivs på ett i världen unikt alfabet. Tryckeriet var helt urmodigt och undermåligt.

Det finns alltså många angelägna ändamål man skulle kunna använda katastrofbiståndsanslaget till för att snabbt komma i gång med en insats.

Herr talman! Jag är mycket nöjd med svaret, och jag hoppas att man nu med beslutsamhet arbetar på att praktiskt förverkliga vad som utlovas i svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

### § 13 Meddelande om motionstider, m. m.

Herr TREDJE VICE TALMANNEN:

Till kammarens ledamöter har utdelats en stencilerad sammanställning över dagar då motioner sist får väckas med anledning av de till och med i dag, torsdagen den 31 mars, avlämnade propositionerna.

Jag får vidare meddela att de propositioner som under tiden den 4–7 april överlämnas till kammarerna kommer att per post tillställas ledamöterna i den mån delningsupplaga föreligger. Propositionerna kommer dessutom att som vanligt utdelas i ledamöternas fack.

§ 14 Kammarerna åtskildes kl. 22.38.

In fidem

BENGT TÖRNELL

*/Solveig Gemert*